

Халқимиз "Йигит кишига етмиш хунар оз" деб бежизга айтмаган. Чунки хунардан бахт унади. Хунари бор одам ҳеч қачон хор бўлмайди. Шунинг учун халқимиз ҳар бир кишининг хунарли бўлишини хоҳлайди. Зотан, кишига хунарни болалигидан ўргатиб бориш, унинг ҳаёт қийинчиликларини сабот билан енгишида асқотади. Айниқса, болаларга хунарни мактаб партиларидан бошлаб ўргатса, яхши бўлади. Буни аллақачон англаб етган Тойлоқ туманидаги 11-мактаб жамоаси анчагина ютуқларга ҳам эришмоқда. Мактабнинг меҳнат таълими фани ўқитувчиси Рафиқ Воҳидов 1986 йилдан буён шу мактаб ўқувчиларига дурадгорлик, темирчилик, чилангарлик, наққошлик каби хунарларни ўқувчиларга ўргатиб келмоқда. Бу яқин келажакда ёшлар ҳаётида қандай натижа бериши ҳаммага аён.

Суратда: ўқитувчи ўқувчилари билан ўқув машғулотларининг бирида.

Бурхон РИЗО олган сурат.

GAZETANI VARAQLAGANDA:

**АДАБИЁТ
ТАЪЛИМИДА
ПЕДАГОГИК
ТЕХНОЛОГИЯ**

*ёхуд унинг ўзига
хосликлари
хусусида*

4-бет

**МАҚОМ —
ХАЛҚИМИЗ
САЊАТИНИНГ
ГУЛТОҶИ**

5-бет

**ИСТЕЪДОД
ҒУНЧАЛАРИ**

6-бет

**БОҒЧА ҚУРАЁТГАН
АКА-УКАЛАР**

*болаларга
байрам совғаси
тайёрлашяпти*

7-бет

**КИЧКИНТОЙНИНГ
КАТТА ОЛАМИГА
ЙЎЛ**

7-бет

**YANGI DARSLIKLAR
VA OO'LLANMALAR
YANGI DASTUR
ASOSIDA**

8-9-бетлар

**МУАЛЛИМИ
АВВАЛ**

11-бет

**"АДМИРАЛ"
КРОССВОРДИ**

16-бет

**SO'NGGI
UCH KUN
MUJ DALARI**

**OQSAROYDA
QABUL**

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov 13 avgust kuni Oqsaroyda AQSh Qurolli kuchlari markaziy qo'mondonligi bosh qo'mondoni general Jon Abizaidni qabul qildi.

Suhbat chog'ida ikki mamlakat o'rtasida harbiy texnikaviy hamkorlikni yanada rivojlantirish, terrorchilikka qarshi kurash, mintaqaviy xavfsizlikka oid masalalar muhokama qilindi.

QAROR

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Baliqchilik tarmog'ida monopoliyadan chiqarish va xususiyashtirishni chuqurlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori matbuotda e'lon qilindi.

ТАРИХ ВА МЕРОС

Истиқлол бизга тарихимиз ва меросимиз эшикларини ланг очди. Бундай қарасак, ўтмиш бойлигимиз дунёга етгучи бир хазина экан. Ота-боболаримиз яратган бу бойликлар жаҳоннинг яна қайси мамлакатада бор?

Тарих шундай бир уммонки, унинг на чеки бор, на чегараси. Ҳаётдаги ҳар бир ҳодиса, воқеанинг ўз тарихи мавжуд. Худди шунингдек ҳар бир фан соҳасининг ўзига хос ривожланиш, пасайиш тарихи бор. Бирон кишидан ҳаётдаги муҳим бир ўзгаришни сўрасангиз, "Эй, бунинг тарихи узок" деб қўяди.

Агар бир инсон ҳаётдаги воқеанинг ўзи тарих бўлса, бутун бошли халқнинг тарихини тасаввур қиласизми? Худого минг қатла шукрлар бўлсинким, ўзбек халқининг минг-минг йиллик тарихи ниҳоятда бой. Халқимиз тарихида неча бор юксалиш ва инқирозлар юз бермаган дейсиз...

Тарихда буюк шахсларнинг ўз

халқи ҳаётида, тарихида катта рол ўйнаганлиги, шубҳасиз. Ўзбек халқининг бундай фарзандлари эса беҳисоб ва беқиёс. Шунинг учун ҳам сеvimли адибимиз Абдулла Қодирий "Мозийга қайтиб иш кўрмоқ хайрлидир" деса, ҳурматли Президентимиз Ислам Каримов "Тарихий хотирасиз келажак йўқ" дейди. Нақадар бир-бирини тўлдирувчи оқилона гаплар.

Бир қараганда, тарих сокин, тинч оқаётган бир денгизга ўхшайди, лекин унинг қаърида минг-миллион йиллик воқеалар, эврилишлар жой олган, қат-қатига сингиб кетган. Вақт ўтиши билан улар яна тинчроқ кўзга ташлана бошлайди. Тарих бизни ҳамиша нималардандир огоҳ этиб туради, нимани қилиш ёки қилмасликни кўрсатади.

Шуни эътироф этиш керакки, кўп нарсаларни, воқеа-ҳодисаларни чуқурроқ англаш тарихий хотирадан бошланади. Онгу тафаккур қанчалик ўткир, зўр бўлмасин тарихий хотирасиз ҳаётни, инсонлар тақдирини, ўз қисматини англашда қалбнинг, юракнинг ўрни бошқача. Шунинг учун ҳам инсон ҳаётида "ақл совуқ-қонлигига" юрак ҳамоҳанг бўлса, янада яхши бўлади, дейдилар. Тарихан олиб қаралса — баъзан олижаноблик, инсонийлик ёвуз қучлар олдида кўпроқ енгилган.

(Давоми 3-бетда)

ЗЎР ТАШКИЛОТЧИ, ТАЖРИБАЛИ УСЛУБЧИ

Ўқувчиларнинг муштараклик муносабатида мактаб, унда меҳнат қилаётган муаллимларнинг ўрни алоҳида бўлади. Мен бунини ўзим таълим олган Чилонзор туманидаги 195-умумий ўрта таълим мактаби мисолида айтмаётман. У ерда ўқувчиларнинг ҳар бирига яқка тартибда ёндашилади. Энг муҳими, мактаб муаллими оғирда «истеъдод захираси ҳар бир болада мавжуд бўлади», деган фикр борлиги қувонарлидир.

Дарвоқе, илм масканига иқтидорли болалар билан ишлашнинг ўзига хос йўли топилган. Иқтидорли болалар билан ишловчи ўқитувчилар ҳамда муайян фанларни чуқур ўргатувчи синфлар билан фаолият юритадиган муаллимлар учун мактабда алоҳида қўриқлар шайланган. Чунинчи, ўқитувчилар:

— ўқув дастурларини бойити олиш;

— таълим олувчиларнинг билим олишга интилиши кўникмаларини рағбатлантира олиш;

— махсус ўқув режаси асосида ишлаш;

— табақлаштирилган равишда ишлаш, ўқувчиларга яқка тартибда ёндашиш, уларга маслаҳатлар бериб бориш;

— асосли психологик-педагогик қарорлар қабул қилиш;

— ўзининг ўқув-тарбиявий фаолиятини таҳлил қилиб бориш;

— жамовий ижодий ишлар учун материаллар топши ва тайёрлаш;

— зиддиятларни назорат қилиш ва бартараф эти олиш каби хусусиятларни ўзларида мужассам этган бўлишлари ке.

Ўз-ўзини ривожлантириб бора экан, ўқитувчи ва ўқувчи ҳамкорга «йланиб, натижалар, таълим самарадорлиги ҳам ошиб бораведи. Демак, бу жараён ўқитувчи кўп билгани билан эмас, таълим олувчиларнинг ҳамда ўзининг муштарак ривожланиш жараёнини ташкил эти олганлиги би-

лан қадрлидир. Жамоада ана шундай фазилатли муаллимлар талайгина. Ҳозир уларнинг сардори, мактаб раҳбари, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мурабийси Маргарита Афанасьевна Пакни чуқур мамнуният билан тўлга олаяпман. Гап шундаки, у зўр ташкилотчи, етук услубчи, ўз фанини яхши билган ўқитувчидир. Мактаб жамоаси билан биргаликда "Таълим тўғрисида"ги қонун, "Қадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни ҳаётга татбиқ этишда фаоллик кўрсатаётир. Ўқув жараёнига янги педагогик технологияни жорий этиб, чуқур ихтисослашган фанлар — математика, инглиз тили, француз тили, она тили ва адабиёт соҳаларида муаллимлик дастурларига алоҳида аҳамият беради. Шу босқин ҳам уч йилдирки, мактаб ўқувчилари туман миқёсида ўтказиладиган фан олимпиадаларида совринли ўринларни кўлдан бермай келатирлар. Шу ўринда мактаб 1999 йилда ўтказилган

"Йил мактаби" шаҳар кўрик-танловида совринли 2-ўринни эгаллаганини ҳам таъкидлаб ўтиш жоиз.

Энг асосийси, Маргарита Пак илм масканининг ҳамма ташвишларига жон-дили билан ёндашади, яхши психолог, ақлли педагог ҳамдир. Ота-оналар, ўқитувчилар, ўқувчилар орасида катта обрў-эътиборга эга. У камтарин ва тўғри сўз, қўл остида фаолият кўрсатиб келатган ўқитувчиларига нисбатан ғамхўр, меҳрибон бўлганлиги учун мактаб ўқитувчилари ва ўқувчилари унга ҳурмат ва эҳтиром билан қарайдилар.

Маргарита Пак ташкилотчилик маҳорати билан ҳам бошқалардан ажралиб туради. Ижодий педагогик жамоани ташкил этган ва жипслаштира олган. Ёш ўқитувчиларнинг иш фаолиятида ўзининг йиллар давомида орттирган ўқув-услугий тажрибаси билан ўртоқлашади. Уларга ўз қобилиятларига бўлган ишончини оширишда ёрдам беради. Инсонлардаги яхши фазилатларни қадрлайди.

Мен самимий инсон, камтарин директор М.Пак бошчилик қилаётган мактабда таълим-тарбия олганимдан фахрланаман. Чунки, иқтидорлилар — эл бойлиги тамойили асосида фаолият юритаётган ушбу илм масканига олган билимларим Ўзбекистон Республикаси Солиқ академиясида ўқишим жараёнида, шунингдек, муштарак ҳаётимда асқотаяпти.

Азамат ШОРАХИМОВ,
Тошкент шаҳар Чилонзор туманидаги 195-умумий ўрта таълим мактабининг собиқ ўқувчиси

О'қитувчиларнинг avgust kengashlariga

Педагогик технология ишлаб чиқариш технологиясидан ўзига хос жиҳатлари билан фарқ қилади. Педагогик жараённинг яхши натижа, самара бериши учун технологиянинг пухта лойиҳалаштирилганлиги ва амалга оширилиши етарли эмас. Бир шароитда яхши натижа берган технология бошқа бир шароитда бундай самара бермаслиги ҳам мумкин. Масалан, новатор ўқитувчи И.Н.Ильин ўзининг кўп йиллик тажрибалари асосида яратган технологияси билан катта муваффақиятларга эришган. Бироқ кўпчилик ўқитувчиларнинг мазкур технология бўйича олиб борган фаолиятлари яхши самара бермаган. Негаки, педагог муваффақиятининг сирини нафақат у қўллаётган технологияларда, балки унинг педагог-тарбиячи сифатидаги маҳоратида, болалар қалбига йўл топа олишида эканлиги унинг ҳаммаслари диққат марка-

лари лозим. Ўқувчилар энг идеал қаҳрамоннинг ҳам хатосини, қусурларини кўра олишлари, умуман, ҳар бир образни яхши-ёмон томонларини ўзлари кашф этишлари, танлаган йўли қандай сабаб, оқибатларга олиб келганлигини ўзлари таҳлил қилишлари лозим.

Немис файласуфи, педагог олим В.Одистерверг: "Ноқобил ўқитувчи ҳақиқатни шунчаки айтади қўяди, яхшиси эса уни топишга ўргатади", деб айтади.

Шундай ҳолатлар бўладики, дарс давомида ўринли-ўринсиз равишда кўплаб усул ва методлар қалаштириб ташланади. Натижада асарнинг бадиияти, жозибаси хиралашиб қолади, таъсир кучи камаяди. Адабиёт дарсларида асосан сўзнинг кучига, қудратига таяниш, фойдаланадиган усуллар мана шу мақсадга омухта бўлиб, сингиб кетадиган бўлсагина, уни қўллаш яхши самара беради.

Шу жиҳатдан ҳам адабиёт дарсларида ўқитувчи ўқувчиларга ўз хулосаларини ягона ҳукм тарзида сингдириши мумкин эмас. Балки, ҳақиқатни излашга, топишга, ўз қарашлари, фикр-мулоҳазалари, эътирозлари бўлишига ундаши лозим. Бунинг учун болаларни амалий фаолиятга йўналтириш, образга кириш, театрлашган кичик сахналар қўйиш, баҳс-мунозаралар уюштириш,

ларининг қўйиш, баҳс-мунозаралар уюштириш,

АДАБИЁТ ТАЪЛИМИДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯ

ёхуд унинг ўзига хосликлари хусусида

зидан четда қолган. Ҳар бир ўқитувчининг, у қандай технологияни қўлламасин, ўз ўқувчилари билан ўзига хос муносабати, педагогик муомаласи бетакрордир. Чунки ҳеч қандай технология жонли, ҳиссиётларга тўла инсоний муносабатлар, педагогик муомала ҳамда маҳоратнинг ўрнини боса олмайди.

Айниқса, адабиёт дарсларида бу нарса ўзгача маъно касб этади. Адабиёт бошқа фанлардан фарқ қилиб, санъат сифатида инсон руҳияти, ҳис-туйғулари, тафаккурини, маънавий дунёсини бойитишда энг кучли восита бўлиб хизмат қилади. Адабиёт дарсларида ижодиёт, ҳис-туйғу, сезги, идрок, санъатни чегаралаб бўлмайди. Айнан адабий таълим ўқувчиларни ҳис-туйғулари орқали билишга, тафаккур қилишга, гўзалликни кўра олишга, дунёга бўлган муносабатини шакллантиришга имкон яратади.

Бошқа ўқув машғулларида билим бериш устувор бўлса, адабиётда боланинг кўнгли билан, туйғулари билан ишланади. Бола учун адабий жараён, унинг илмий-назарий асослари ёки қандайдир саналарни ёд билиш муҳим эмас. Бу нарса умри давомида керак бўлмаслиги ҳам мумкин. Унга шундай нарса бериш керакки, ўша нарсасиз бугун, ҳозир яшаш мумкин бўлмасин ва шу билганига доимо, узок йиллардан сўнг ҳам қайта-қайта нигоҳ ташласин.

Агар педагогик технология шахсга таъсир кўрсатиш санъати маъносини англатса, адабиёт ҳам худди шу вазифани бажаради. Шунинг учун ҳам ўқитувчи — дарснинг ижодкори. У тайёр технологияларнинг оддий ижрочисига айланмаслиги, педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда ўз йўлини излаши ва иштиёқ билан фаолиятга киришиши лозим.

"Заргарнинг ўз хунарига ишқи, — деб ёзган эди Жалолиддин Румий, — модданинг ҳақиқий сифатларини англашга, бинобарин, унга ишлов беришнинг усули ва воситаларини эгаллаб олишга етаклайди. Бу жараён заргар

Ўқитувчининг рамзлар, ишоралар, шайма, қочиримлар, истиоралардан фойдалана олиши, нутқ оҳангига, сўз жозибасига эътибор бериши ва ифодали ўқиш санъатини эгаллаганлиги, машғулларни таъсирчан, қизиқарли тарзда ташкил этиши катта маҳоратни (технологияни) талаб этади. Бу таълим технологиялашдир. Таълим технологияси педагогик фаолиятни, дарс жараёнини ташкил этиш ва олиб боришни тўлиқ амалга оширишдир. Шунинг учун ҳам адабиёт таълими дарсларининг мақсад ва вазифалари доимо ўқитувчининг диққат марказида турмоғи керак.

Ўқитувчи ҳар бир асар матни юзасидан дарсликда берилган савол-топшириқлар ёрдамида болаларнинг ҳар бирини фикрлашга, ҳаётий ёки асар ҳақиқатини унинг таҳлили давомида ўзи кашф этишига имкон яратиши керак. Дарсларда матн ўқувчи ёки ўқитувчи томонидан қайта ҳикояланса, бадиий асарнинг таъсирчанлиги бутунлай йўқолади. Инсон дилига, туйғуларига нимаики яқин бўлса, ижодкор ўз асарида Оллоҳ берган истеъдод, талант билан тасвирлаб қўйган. Уни шундайлигича ўқувчи қалбига етказиш даркор.

Савол бериш ҳам санъат бўлиб, ўқитувчи бунинг чуқур англаши ва ўқувчиларга ҳам сингдириши лозим. Жўяли саволда қандайдир тушуниб етилмаган теранлик бўлади. Шу теранлик ўқувчиларни изланишга, асар мутолаасига чорлайди.

Шунингдек, бадиий асар таҳлилида эътибор ижтимоий ёки типик ҳодисага, қаҳрамонга эмас, жонли инсонга қаратилиши жоиз. Асар қаҳрамонларини ижобий ва салбийга ажратиш тўғри эмас. Чунки ҳаётий тажрибаси, ўсган муҳити ва бошқа кўплаб омилларга кўра ўқитувчига ижобий туюлган қаҳрамон ўқувчига салбий кўриниши мумкин. Ҳаётнинг ўзида ҳам одамларни яхши-ёмонга бу ҳилда ажратиш бўлмайди. Болалар қаҳрамонларнинг ҳар бирида алоҳида инсонни кўришлари, улар табиатини ўрганиб, одамга хос яхши-ёмон сифатларни ўзларича кашф этиш-

саволлар қўя олиш, ўз фикрини эркин ифодалаш ва шу билан бирга баҳс-мунозара юритиш маданиятини эгаллашларига шароит яратиши керак. Ўқитувчи ўқувчини ўзи билан тенг иштирокчи, ҳамкор сифатида кўриши, бола фикрларини ҳурмат қилиши, эшитиши, улар билан ҳисоблашиши, ўз фикрини ҳукм сифатида эмас, ўқувчилар фикри билан тенг даражада ўртага ташлаши муҳим.

Адабий таълимда ифодали ўқишнинг ҳам аҳамияти катта. Машғулларда асардан парча ўқитувчи томонидан шундай ўқиши керакки, ўқувчилар ҳайратга тушсинлар. Зеро, болани ҳайратлантирмасдан туриб, ҳеч нарса ўргатиб бўлмайди.

Инсоннинг ўзлиги, ўз моҳияти дунёга, ҳаётга, табиатга, одамларга меҳр-муҳаббат асосида ўз олами яратиш олишида, яратганда ҳам ҳақиқат, эзгулик, яхшилик ва гўзаллик қонунларига мувофиқ бўлган оламни яратишида намоён бўлади. Бусиз маънавий етук инсонни шакллантириб бўлмайди. Мана шу оламнинг бунёд этилишида адабиёт муаллимнинг ўрни беқиёс. Ўқитувчи ўз моҳиятини англаб етган ва ўз Ватани, унинг тараққиёти учун масъул инсонни тарбиялайди. Ҳаётни, одамларни, дунёни севувчи ижодкор инсонни шакллантириш жараёнини бошқаради. Жараён маҳорат билан бошқарилса, инсоннинг ўзлигини англаши учун негиз яратилади, бериладиган билимлар эса шу мақсадни амалга оширишнинг асосий воситалари ҳисобланади. Мазкур жараёнга масъуллик билан ёндашилмаса, таълим ўзининг асл қимматини йўқотади. Шу боис ўқитувчиларнинг Август кенгашларида ўқитишнинг ноънавий усуллари, хусусан, технологиялар, муаллим маҳорати, бола ва адабий жараён, китобга муносабат ҳамда дарслик билан ишлаш, ота-она масъулияти тушунчалари ҳақида кўпроқ сўз юритилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Назира ФУЛОМОВА,
РТМ Давлат тили бўлими бошлиғи

Эфир тўлқинларидан ҳазин куй янграмоқда. Куйга омух-
талашган сўзлар тингловчини шу қадар ўзига тортиб олади-
ки, беихтиёр бошингиз у ён-бу ён бориб кела бошлайди.
Худди Навоийнинг оху нолалари таралаяпти, дейсиз. Гўёки
Огаҳий ва Фузулий билан бир дақиқага дийдорлашгандай
бўласиз.

Ўзбек мақом санъатининг "юлдуз"и даражасига чиққан
Ўзбекистон халқ артисти, "Эл-юрт хурмати" ордени соҳиба-
си Берта Давидова мумтоз кўшиқлари ила мухлислар қал-
бини забт этди. У қандай қилиб шунчалар юксак обрўга
эришди? Санъат ва ҳаёт ҳақидаги мулоҳазалари қандай?

Бу саволлар жавобига қизиққан мухлисларимизни яна
"Меҳмонхона"га қорлаймиз.

—Берта опа, сиз ўзбек мақом санъатининг йирик вакилларидан бири сиз. Дунё мусиқа санъатида бизнинг мақомчиликдек сеҳрли ва жозибадор тур йўқ, дейишади. Сиз мумтоз кўшиқчиликнинг асл илди-
лари ва манбалари ҳақида нима дея оласиз?

—Мақом — ўзбек халқ кўшиқчилиги санъатининг гултожи десам ҳам бўлади. Унинг асл манба ва илди-
лари аждодларимизнинг бизга қолдирган бой меросидадир. Навоий, Фузулий, Огаҳий, Саккокий, Румий, Жомий сингари улуг зотларнинг ижодий мероси тугамайдиган хазина экан-
ки, қанча ўқиб-ўрганмайлик, ижро этмайлик, адо бўлмайди.

Узоқ йиллар аввал америкалик мақомшунос Ўзбекистонга келганда раҳматли устозим Юнус Ражабий менга "Самарқанд ушшоғи" ни ижро эттирди. Чет эллик меҳмон хайратомуз қиёфада бошини сарак-сарак қилиб ўтиргани ҳамон кўз ўнгимда. Бир-икки йил аввал эса уйимизга америкалик икки хоним ташриф буюрди. Уларга менинг манзилимни ўша мақомшунос берибди. Ҳозир ўша киши келган меҳмонларнинг айтишига қараганда, Америкада мақом гуруҳи очибди. Лекин ўша гуруҳ ижросидаги ашулалар бизнинг мақом санъатимизчалик даражада эмаслигини ўзлари ҳам билишди. Ҳалиги хонимлар мен билан мақом санъати тўғрисида узоқ суҳбат қуришди. Мен керакли маслаҳатларни бердим.

Мақом — катта ашула, шу боис катта куч ҳам талаб қилади. Авж пардага чиққанда бутун кучни ўпка, кекирдакка эмас, балки димокқа, яъни бурунга ташлаш керак. Акс ҳолда ҳофиз кейинги мисраларни куйлашга куч тополмай қолиши мумкин.

—Сизнинг кўшиқчилик оламига кириб келишингиз, дастлабки ижроларингиз ҳақида билгимиз келади.

—Болалигим Фаргонанинг Ёзёвон сўзларида ўтган. Эсимда, хом сўрдан тикилган халтама китоблар солиб, чанг-тупроқли кўчалардан ўтарканман, радиокарнайдан таралувчи кўшиқларни тинглаб, қотиб қолардим.

Тўртинчи синф маълумоти билан тўрт қиз Тошкентдаги медицина техникумига ўқишга олиб келиндик. 1938 йиллар. Ҳамшира-акушер бўлиб Эски шаҳардаги 4-поликлиникада иш бошладик. Орадан уч йил ўтиб, уруш бошланиб қолди. Ҳамширалар сув ва ҳаводай зарур. Ҳозирги Тошкент тўқимачилик комбинати госпиталида урушдан ярадор бўлиб

қайтганлар даволанишар, улар атрофида биз каби ҳамширалар гиргиттон эди. Ора-сира ўзим билганча ашулалар хиргойи қилиб юрарман, ярадор аскарларга бу нарсаси малҳамдек ёқди.

Кунларнинг бирида Имомжон Икромов бошчилигидаги санъаткорлар госпиталга концерт кўйгани келишди. Қўлтиқтаёқда юрган ярадор аскарлардан бири уларнинг қулогига мен ҳақимда шипшибди шекилли, Имомжон ака мени сахнага тортқилади. Оқ халат билан сахнага чиқибман денг, уялганимдан тўрт мисра ашула айтибману қочиб қолибман. Кейинчалик ана шу санъаткорнинг ёрдами билан Ўзбекистон радиосига бориб жойлашдим. У киши: "Шундай ширали ово-

Берта ДАВИДОВА:

МАҚОМ — ХАЛҚИМИЗ САНЪАТИНИНГ ГУЛТОЖИ

зинг бўла туриб нима қилиб юрибсан? Сен санъат йўлидан кетишинг керак" деб ўз йўл-йўриқларини кўрсатди. Ҳандақ Ҳалима Носирова ижросидаги "Оку ойдин кечалар, оппоғу ойдин кечалар" кўшигининг тўрт қаторини айтганим эсимда. Ҳамма чапак чалдию, манда уят хисси устун келиб сахнадан югуриб чиқиб кетдим.

—Ҳаётда аслини олганда, ҳамма нарсаси бир-бири билан боғлиқ. Таълим билан санъатнинг уйғунлигини нимада кўрасиз?

—Таълим билан санъат ҳам эгизак болалардай гап. Агар таълим яхши бўлмаса, бундай кишидан етук санъаткор чиқишига умид қилманг. Тўғри, санъаткорга биринчи навбатда чиройли овоз керак. Лекин, у санъат таълимини мукамал эгалламас экан, халқнинг кўнглидан жой ололмайди. "Чумчуқ сўйса ҳам қасоб сўйсин" деган мақол шу тобда эсимга тушиб қолди.

Таълим турлари, муассасалари ҳозирга келиб юртимизда беҳад кўпайган, бу яхши. Жумладан, санъат йўналишидаги мактаб, лицей, коллеж, институт, қолаверса, йирик даргоҳ — консерватория бор. Юқорида айтганимдек, таълимни пухта эгалламаган санъаткор шоншухрат чўққисига чиқа олмайди. Фақат овозига ишониб, кўлига мик-

Меҳмонхона

рофон олган кўшиқчи кўп вақт ўтмаёқ, сахна билан хайрлашишга мажбур бўлиб қолади.

Мамлакатимизда санъатни ривожлантириш учун қилинаётган ишларни қўллаб-қувватлайман. Танловлар, анжуманлар ҳам шу мақсад йўлидаги уриниш. Лекин таассуфлар бўлсинки, шундай имкониятлар бериб қўйилганини бошқача тушуниб, буни суиистеъмол қилаётган кўшиқчиларга ачинаман. Аввало, уларнинг

кор сифатида бугунги катта ареналар ва ёш хонандаларни кузатиб турсангиз керак?

—Сахна — илоҳий жой. У керак бўлса кўтарари, кези келса туширади. Ҳар қайсики ҳолатда қолиш санъаткорнинг ўзига боғлиқ. Мен бу даражада, яъни ҳозирги санъаткорларга яратилган ҳашаматли концерт саройларидаги сингари сахналарга чиқмаганман. Оддий халқнинг орасида кўп бўлардим. Эсимда, Андижон вилоятига концерт гастроли уюштирган йилимиз 10-15 мингтагача чипта сотилган. Ҳар концертда 10-12 тагача мақом йўлидаги ашулаларни гоҳ созандалар, гоҳ эса мусиқа сабобларисиз ижро этганман. Халқ юк машинаси атрофига жойлашар, биз санъаткорлар эса унинг устида ашула айтардик. На микрофон, на фонограмма бўлган ўша замонларда.

Ўзбекистон радиосининг мақомчилар гуруҳида узоқ йиллар узлуксиз ишладим. Эсимда, илк бор "Муножот"ни ижро этган уруш йилларида беш-ўн киши ташқарида мени кутиб туришган экан. Эгнимда ипдан тўқилган юбка, одмигина кофта, оёғимда қалиш. Мухлислар "Сиз Берта Давидовамисиз?" дея ишонқирамай қарашарди. Мен қайтадан ашула айтиб, уларни ишонтирган пайтларим бўлган.

санъаткорнинг йўлида говлар ҳам кўп бўлади.

—Ҳар қандай соҳада устоз-шоғирдлик анъанаси кузатилади. Сиз ҳам устозсиз, ҳам шоғирдсиз, шу ҳақдаги батафсилроқ фикрингиз...

—Устоз санъаткор даражасига эришган раҳматли Юнус Ражабийдан бир умр миннатдорман. Агар ул зот бўлмаганида, камина ҳофиз Берта Давидовага айланмас эдим. Тақдир мени ана шу кишига йўлиқтирди. Радиода бирга ишладик, у кишининг уйига ҳам кўп борардим, ҳамиша эшиги шоғирдлари учун очик эди. Раҳматли Ёқуб Ҳамидов, Мақсудхўжа Юсупов, Шоҳназар Соҳибов сингари устозларим ҳам бўлганки, улар бугун орамизда йўқ. Улар жаннати кишилар эди. Ўзимни эса улардек устоз даражасига чиқдим, деб айтмайман. Лекин, мандан катта ашулани ўрганган Насиба ва Марям Сатторовалар, ҳеч кимга ҳали таниш бўлмаган Маҳбуба Саримсоқоваларни шоғирдим, деб тўла маънода айта оламан. Улар мен ижро этган "Сарахбори оромийжон", "Талқини баёт", "Савти наво", "Чапандози наво" каби мақом йўлидаги ашулаларни анча-мунча маромига етказиб куйлашмоқда.

—Хорижий мамлакатларда бўлганмисиз?

—Чет эл гастролларида бўлганман. Аммо Канадада яшовчи укамниқига меҳмонга борганман. Атлас қўйлак эгнимда, кетиб бораётсам бир ўзбек йигити "Сиз Берта Давидова эмасмисиз?" деб сўраб қолди. Мен концерт беришга эмас, балки шунчаки қариндошларимни йўқлаб келганимни айтдим. Канадалик ўзбеклар мени шу ерда қолишга ундашди. Мен унамадим, киндик қоним тўқилган, умримнинг яхши-ёмон дاملари ўтган Ўзбекистонни ташлаб, ўзга юртда яшашни сира тасаввур қилолмайман. Самолётда Ўзбекистонга қайта туриб, сумкамга солиб олган ўзбекча газетани ўқий-вериб, "латта" қилиб ташлабман. Ўғлим нимадир деб ҳазил қилганди ўшанда...

—Мактаб йилларингиз кечган муҳит, устозларингиз кўнглингиздан ўтганда, нималардан таскин топасиз, нималардан афсусланасиз?

—Менинг туғилган йилим 1922 йил деб қайд қилинган. Онам раҳматли сен туғилганда тизза бўйи қор бор эди, деб эсларди. Ёзёвондаги бадавлат хондонда туғилган эканман. Хотирам заифлиги панд берди, қизим! Бу саволингизга аниқ-тиниқ жавоб беролмайман. Чунки орадан салкам 60-70 йил вақт ўтди.

—Сиз "Маърифат" газетаси орқали мухлисларингизга самимий тилаклар билдириш имкониятига эгасиз.

—Ўқитувчининг меҳнати заргарникдан ўн чандон мураккаб ва ҳаддан зиёд машаққатли. Улар қаршида бошим ерга теккунча эгиламан, қуллук қиламан. Ана шу қасб орқасидан нон топиб еяётган, бола-чақасини боқаётганлар ҳамиша ардоқда бўлишсин.

Суҳбатдош
Х.ТҶИМАНОВА

УЗБЕК ДОД ЎЗБЕКЛАРИ

Зомин туманидаги Даштобод шаҳрида жойлашган 50-ўрта мактаб жамоаси ҳам таълим-тарбияни замон талаби даражасида ташкил этишга ҳаракат қилаётган жамоалардан бири. Айни дамда мактабда 1519 нафар ўқувчи бор. Бу мактабда таълим рус ва ўзбек тилларида олиб борилди. Мактабда 82 нафар ўқитувчи фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг 14 нафари олий тоифали, 26 нафари биринчи тоифали мураббийлардир.

ТЎГАРАКЛАР ҲАМИША ГАВЖУМ

Мактабда таълим-тарбия беришда тўғарақлар муҳим аҳамият

ят касб этади. 13 та фан тўғарақига ўқувчиларнинг барчаси қатнашади. Айниқса, "Моҳир кўллар" тўғарақи ўқувчиларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Ўғил

болалар билан Амир Саитов, қизлар билан машгулот ўтказишда Нортажи Маматкаримованинг маҳоратлари ўзгача. Тўғарақнинг 205 нафар аъзоси бўлиб, унинг 90 нафарини қизлар ташкил этади. Улар зардўзлик, тикувчилик, каштачилик сирларини ўрганмоқдалар. Зардўзлик гуруҳи қизлари вилоят кўригида қатнашиб, голиблар қаторидан ўрин олишга ҳам улгурдилар. Зардўзлик сирларини ўрганаётган Сайёра, Фотима, Зухра Умматова, Гўзал Мусурмонова, Максуда Тошмуродова ўзлари тайёрлаётган миллий каштачилик буюмлари билан турли кўрикларда муваффақиятли қатнашдилар.

Ўғил болаларнинг ёғоч ва темирдан турли хил буюмлар ясаши учун шароитлар мавжуд. Ўқувчилар томонидан тайёрланган темир ва ёғоч маҳсулотлари турли кўрикларда юқори баҳоланмоқда.

Бундан ташқари "Ёш қаламкашлар" тўғарақи амалга ошираётган ишлар ҳам таҳсинга сазовордир. Чунки у мактабдаги барча ижодкор ёшларни ўзига бирлаштирган. Тўғарақ ўз наشري — журнаliga эга. Тўғарақ аъзоларидан саккиз нафарининг шеър ва ҳикоялари китобча ҳолида ҳам чоп

этилган. "Ўзбекистон ёшлари", "Эртақлар олами" деб номланган митти журналлар ўқувчиларнинг севимли нашрига айланган. Унда тўғарақ аъзоларининг ижодидан намуналар, расмлар, кроссвордлар эълон қилинади.

Мактабда спорт тўғарақи фаолияти ҳам кун сайин жонланмоқда. Унга Илмира Свєткова раҳбарлик қилади. Ҳозир таътил бўлишига қарамасдан, ка-

Davr va yoshlar

ратэ, дзюдо, кураш тўғарақлари ўқувчилар билан гавжум. Ўқувчилар тазквандо бўйича ўтказилган Жиззах вилоят ҳокими кубогига иккита биринчи ўринни қўлга киритишди. 6-синф ўқувчилари Олим Шербўтаев ва Нуриддин Умаровлар ўз вазнлари бўйича чемпион бўлишди.

ФАН ОЙЛИГИ — БИЛИМ БОЙЛИГИ

Маълумки, фанлар бўйича фан ҳафталиги ўтказиш аънавага айланган. Кузатишлар шуни кўрсатмоқдаки, ўқувчилар ўзлари қизиққан фан бўйича амалга ошириши лозим бўлган ишлар учун бу муддат камлик қилади. Шунинг учун ҳам мактабда фан ҳафталиги фан ойлигига айлантирилган. Бир ой давомида ўқувчилар ўзлари қизиққан фанлар бўйича турли тематик кечалар, савол-жавоблар, амалий учрашувлар, тренинглар ўтказиш имкониятига эга бўлмоқда. Ана шу фан ой-

лигининг натижаси сифатида ўқувчиларнинг фан олимпиадаларидаги иштироки кескин ошмоқда. Шу йилнинг ўзида беш нафар ўқувчи фанлар бўйича ўтказилган вилоят олимпиадасида муваффақиятли қатнашди. Мактаб туман олимпиадасида иккинчи ўринни қўлга киритди.

РУСЛАН — ХАЛҚАРО ОЛИМПИАДА ГОЛИБИ

Юқорида таъкидлаганимиздек, фан ойлиги давомида ўқувчилар ўзларининг бор билим ва маҳоратларини рўёбга чиқариш имкониятига эга бўлмоқдалар.

Ўқувчиларнинг рус тилига бўлган қизиқиши ва иштиёқи баланд. Бунда тажрибали рус тили ўқитувчиси Наталья Камолованинг хизмати катта. 11-синф ўқувчиси Руслан Кенжаев

рус тили ва адабиёти фанини яхши кўради. Шу боисдан ҳам у бир неча йилдан буён рус тили бўйича фан олимпиадаларида иштирок этади. У шу йилнинг май ойида Ереван шаҳрида МДХ ва Болтиқбўйи давлатлари ўртасида ўтказилган халқаро олимпиадада голибликни қўлга киритиб, Россия маориф вазирлигининг дипломига сазовор бўлди. Халқаро олимпиадада голиби Руслан Кенжаев Москвадаги Патрис Лумумба номидаги университетга имтиёзли равишда қабул қилинди.

— Мактабимизда бундай иқтидорли болалар кўп, — дейди мактаб раҳбари Ганишер Мирзабеков. — Ўқитувчиларимизнинг ўз вазифасига сидқидилдан ёндашаётганлиги таълим-тарбияда кўзланган натижани бермоқда. Бугунги тезкор даврда ўқитувчилик масъулиятини ҳис этмаган, изланмаган педагоглар ҳаётдан орқанда қолиши аниқ. Жамоамиздаги ҳар бир ўқитувчи изланиш ва

янгилик яратишни ўзларининг кундалик шиорига айлантирган.
Абдусаттор СОДИҚОВ,
"Ma'rifat" муҳбири
Суратларда: мактаб
ҳаётидан лавҳалар.

Hamkorlik

— Ўқувчиларда Ватанга бўлган муҳаббат асосан миллий аънавалар ва урф-одатлар орқали шакллантирилади. Бу борада туман халқ таълими бўлимида қилинаётган ишлар қай аҳволда?

— Туман ҳокимлиги, халқ таълими бўлими зиёлилари аҳоли ўртасида маънавий-ахлоқий тарбия ишларини ташкил этиш борасида тумандаги барча 64 та маҳалла фуқаролар йиғинлари билан ҳамкорликда ишламоқда. Таълим муассасалари томонидан маҳаллаларда маънавий-ахлоқий ҳамда маърифий ишларни олиб бориш бўйича ҳамкорлик тадбирлари тузилган. Ана шулар асосида бир қанча ижобий ишлар амалга оширилмоқда.

Жойларда аҳоли ўртасида миллий истиқлол ғояси, миллий мафкура, маънавий-ҳуқуқий мавзуларда тушунтириш ишларини олиб боровчи тарбиячи гуруҳлар ташкил этилган.

Келажагимиз бўлган ёшларни ҳар томонлама етук кадр ва баркамол инсон қилиб тарбиялаш йўлида таълим муассасаларида маҳалла, оила ва мактаб ҳамкорлиги мавзусида учрашувлар ташкил этилмоқда. Бундан кўзланган асосий мақсад аҳолининг маънавий ва ахлоқий, сиёсий ҳамда ҳуқуқий онгини ўстиришдир.

— Ўсмир ёшлар ўртасида ҳуқуқбузарлик, жиноятчилик ва гиёҳвандликнинг олдини олиш мақсадида қандай ишлар қилинмоқда?

— Маҳаллаларда "Огоҳлик — давр талаби", "Ўзингни, ўз уйингни ўзинг асра" каби бир қатор мавзуларда учрашувлар ташкил этилиб, маънавий-ахлоқий муҳитни, тартиб-интизомни мустаҳкамлаш, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликнинг олдини олиш, ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, оила-

лар ва маҳаллаларнинг ўзаро аҳиллигини таъминлашга эришиб келинмоқда.

Ўқувчи ёшлар ўртасида жиноятчилик, ҳуқуқбузарлик, ўз жонига қасд қилиш ва гиёҳвандликнинг олдини олиш мақсадида прокуратура, ички ишлар ходимлари, маҳалла фуқаролар йиғинлари ва ота-оналар билан учрашув, суҳбат ҳамда ўқув семинарлари ўтказиб келинмоқда. Бундай олиб бо-

нинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш ва фойдали ишларга жалб этиш мақсадида маҳалла фуқаролар йиғини билан ҳам ҳамкорлик қилинаётими?

— Ўқувчиларнинг оромгоҳларда ёзги дам олишларини ташкил этишда 60 нафар кам таъминланган оила фарзандлари ва етим болалар учун туман халқ таълими бўлими маркетинг маркази томони-

ТАРБИЯДА МАҲАЛЛАНING РОЛИ

Истиқлол йилларида кўпга эзгу кадрларимиз, аънава ва урф-одатларимиз, жумладан, ўз-ўзини бошқаришнинг миллий тизими шаклланимоқда. Жорий йилнинг "Обод маҳалла йили" деб эълон қилинган маҳалланинг ўрнини янада юксалтирмоқда. Бу, мамлакатимизда ҳуқуқий демократик давлат барпо этиш ва адолатли фуқаролик жамиятини шакллантиришнинг ҳозирги босқичига, айниқса, ижобий таъсир кўрсатади.

Чуст тумани халқ таълими бўлимида "Обод маҳалла йили дастури"нинг бажарилишида, аҳоли ўртасида маънавий-ахлоқий тарбия ишларини ташкил этишда маҳалла билан ҳамкорликда олиб борилаётган ишлар эътиборга лойиқдир. Туман халқ таълими бўлими назоратчиси Б.Раҳмонов билан суҳбатимиз шу мавзуда бўлди.

рилган профилактик ишлар натижасида вояга етмаганлар ўртасида жиноятчилик, ҳуқуқбузарлик, ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари олдинги йилларга қараганда кескин камайди. Халқ таълими бўлимига қарашли мактабларда ўқитган 2273 нафар кам таъминланган оила фарзандлари ва 55 нафар етим болаларга ҳомийлар томонидан 16427893 сўмлик моддий ёрдам кўрсатилди.

— Ёзги таътил давомида ўқувчилар-

дан 324000 сўмлик ота-оналар томонидан тўланадиган тўлов ҳомийлик ёрдами сифатида берилди.

2003 йилнинг 17 июнь куни "Мактаб, маҳалла ва оила ҳамкорлиги" мавзусида Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги, "Ўзбектеатр" ишлаб чиқариш бирлашмаси, республика "Турон" ёшлар театри томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримовнинг

"Хушёрликка даъват" асари асосида "Ўзингни унутма" номли миллий спектакль намойиш этилди. Бу ҳам маънавий-ахлоқий тарбия ишларини амалга ошириш борасида олиб борилаётган ҳаракатлар жумласидандир.

— Суҳбатимизни спорт мавзусига ўзгартирсак. Бу борада амалга оширилаётган ишлар ҳақида ҳам газетхонлар билан ўртоқлашсангиз.

— Президентимизнинг ёшларга кўрсатаётган ғамхўрликлари ва эътиборларини болалар спортини ривожлантириш борасидаги фармойишлари мисолида кўришимиз мумкин. Республикаимизнинг барча ўқувчи ёшлари қатори ўқитувчилари ҳам ушбу фармойишни илиқ кутиб олдилар. Жойларда бу борада кўпга хайрли ишлар, тадбир ва мусобақалар ўтказилиб келинмоқда. Биргина Хоразм вилоятида ўтказилган "Умид ниҳоллари—2003" спорт мусобақаларининг республика босқичида туманимиздан спортнинг стол тенниси тури бўйича 4 нафар, енгил атлетика бўйича 6 нафар ёш спортчилар вилоят шарафини муносиб ҳимоя қилдилар. Уларнинг эришган ютуқлари ҳисобига вилоятимиз терма жамоаси республикада фахрли 4-ўринни эгаллади. Жумладан, 3-мактаб ўқувчиси Валентина Биссерова мазкур мусобақада ядро улоқтириш бўйича бронза медалини қўлга киритди.

Тумандаги умумий ўрта таълим мактабларида жисмоний тарбия ва болалар спортини ривожлантириш мақсадида спорт майдончалари талаб даражасида таъмирланди. Тумандаги Аҳча ва Хисорак қишлоқларида барча қулайликларга эга бўлган спорт майдонлари ташкил этилди.

Жорий йилда халқ таълими тизими йўналишида 115 нафар 1-разряд, 12 нафар спорт усталигига номзод, 4 нафар спорт устаси, 2300 нафардан ортқ 2—3-разрядли спортчилар тайёрланди.

Суҳбатдош
Шоҳида ДАМИНОВА

Хали-хануз халқимиз орасида хайр-саховатли, савобталаб инсонлар кўп. "Бор борича, йўқ ҳолича". Нима дедингиз? Кимдир кичик, яна кимдир каттарок меъёрда саховат кўрсатади.

Эшитинг: жорий йилнинг эрта кўкламида косонлик отахон Чорибобо Ҳақбердиев ўғиллари Зиёдилло, Сайфилло, Зокир, Ориф ва Фарҳодни бир дастурхон атрофига жамлади.

— Болаларим, гап бундай, — дея сўз бошлади отахон, — Худого шуқр, ҳаммаларингизнинг рўзгорларингиз бут. Ҳаммаларингиз ишбилармон, тадбиркор, бинойидек пул топяпсизлар. Энди биргалашиб бир каттарок савобли ишга ҳам қўл уринлар. Маҳалла гузаримиздаги болалар боғчаси биноси эрта-индин нурайман, деб турибди. Ўзим гувоҳман, ана шу боғча биноси 1942 йилда ҳашар йўли билан паҳса девор қилиб кўтариб қурилган. Аввалига мактаб бўлди, сўнг болалар боғчаси. Гапнинг қисқаси, ана шу болалар боғчасига янги бино қуриб бeringлар. Мен ҳаммаларингизни бор-йўқларингизни ҳисоб-китоб қилиб чиқдим. Маблағнинг асосий қисмини Зокирбой беради. Қолганларингиз ҳам 5-6 миллион сўмдан Зокирга ёрдам қиласизлар...

Худди ана шу кунги ота фотиҳасидан сўнг фарзандлар боғча биносини янгилаш ишига киришиб кетдилар.

Маҳалла-гузар аҳли, Косон тумани ҳокимлиги ака-укалар ибратини қўллаб-қувватлашди. Керакли қарор ва буйруқлар, қурилиш лойиҳалари тайёрланди. Ана ўша "Истиклол" болалар боғчаси ҳовлиснинг кўринишли қисмида ер текислаш, пойдевор қўйиш ишлари бошланди.

Кичкинтойнинг ўзига хос катта олами бор. У теваарак-атрофдаги сизу биз илғамаган барча нарсаларни, турли оҳангдаги товушларни фарқлаш қобилиятига эгадир. Осмон улар учун бир аjoyиб экран, десак бўлади. Мовий осмонда оқ булутларнинг ҳаракатга келиши сирли бир оламдек, баъзиларини балиққа, бошқасини оқ айққа, яна бирини филга қиёс қилиб:

— Ана, ана, қаранг отлар югурмоқда, ана у томондан оқ кема келмоқда, — деб қувонади. Бирдан осмонни қора булут қоплайди. Шамол эсади, ёмғир томчилари шивалайди. Аввалига кичкинтойга қизик туюлиб, "урре", "урре" деб ўз хурсандчилигини билдиради. Ҳўл бўлиб кетган кийимларини ечишга шошилиб, уйи томонга югуради. Ёмғир тиниб, қушларнинг чуғурлаши уни бутунлай мафтун этади. У ўзича дарахт шоҳларидан уларни кидиради. Улар овозидан шодланади, гоҳида уларга тақлид қилиб, сайрашни машқ қилади. Табиат болаларга битмас-туганмас завқ-шавқ бағишлашини ҳисобга олиб, уларни кўпроқ очик ҳавода бўлишларини, сайру саёҳатларга олиб бориб, ўлкамиз табиати, улғу инсонлар ўтган жойларини кўрсатиш, улар ҳақида болага тушунча бериш, инсон ҳар бир нарсага қодир ва қобилиятли эканлигини изоҳловчи мисолларни айтиб, айнан кўрсатиб, бунёдкорликка доир тушунчаларни улар онгига синдириш, болаларнинг ички, ташқи оламнинг гўзаллашишига, фикрлашга, тақлид қилишга ўргатиш лозим.

Бола қалби ҳис-туйғуга бой, уни мамнун этиб, қувонтирадиган нарсалар табиатда шунчалик серробки, санаб адоғига етолмайди киши. Ана, шаршара, қандай чиройли-я, деб бола диққат-эйтиборини шовуллаб тушаётган сувга, шаршарага тортиб кўринг-а? Бола аввалига унчалик эйтибор қилмаган бу манзарага узоқ тикилиб қолади. Кейин завқланиб, сизга саволлар билан мурожаат эта бошлайди.

— Вой, бу сувлар қаердан келяпти? Нега кўпириб оқмоқда? Энди улар қаерларга оқиб боради?

Шундай пайтда боланинг саволларига тушунарли, содда қилиб изоҳ бериш, уни яна саволлар беришга ундаш лозим. Серсавол бола фаол бўлади. Абу Райҳон Берунийнинг педагогик қарашларида кичик ёшдаги болалар фаолиятининг ривожланишида ўй-хаёллар, фарз қилиш каби инсон ҳаёти учун фойдали ва ўта зарур ҳолатлар бўлади, — дейди олим. Фарз қилиш орқали инсон кейинчалик нималар қилишни режалайди.

БОҒЧА ҚУРАЁТГАН АКА-УКАЛАР

болаларга байрам совғаси тайёрлашяпти

Косонлик тадбиркор Зокир Ҳақбердиев ака-укалари билан ҳамкорликда ўз шахсий жамғармаси ҳисобидан 90 ўринли болалар боғчаси қураятти

— Ибратли ташаббуснинг қанотлари узун, парвози юксак бўлади — деганлари, ҳақ-рост экан. Косон тумани маркази аҳли, идораю ташкилотлар Зокир Ҳақбердиев бошлиқ ака-укалар бошлаган ибратли ишни қўллаб-қувватлашиб, қўл кучи билан бажариладиган барча ишларни ҳашар йўли билан битказишга кўмаклашмоқдалар. Ўзимиз гувоҳ бўлдикки, "Истиклол" болалар боғчасининг янги қурилиши жудаям жадал усулда қурилаяпти.

— Буюк истиклолимизнинг 12 йиллик байрами олтидан кичкинтойларимизга янги бинони совға қилишни ният қилганмиз, — дейди Зокир Ҳақбердиев, — қурилиш учун керакли жиҳозларни ўз вақтида келтириб бераймиз. Ҳозир ишимиз яхши кетаяпти. Насиб бўлса, айтилган муддатда бинони жажжи кичкинтойларга топшираимиз.

— Бизни кечиринг, Зокиржон, — деймиз саховатли тадбиркор Зокир Ҳақбердиевга, — хайр-саховат ҳеч қачон

пул билан ўлчанмайди. Бироқ, ҳамма жойдаям ҳисоб-китоб деган нарса бор. Айта оласизми, ана шу 90 ўринли болалар боғчаси биносини қуриб, тўлатўкис битказиш учун қанча маблағ кетаяпти?

— Ака-укаларим, қолаверса, отам ҳам моддий жиҳатдан ёрдамлашишяпти. Ишни бошлаш олтидан отам: "Асосий маблағни Зокир беради" деб "қарор" қилгандилар. "Қарор"ни бажаряпман. Саволингиз жавобига келсак,

Ҳўш, кичкинтойларни фарз қилишга қандай қилиб ўргатиш мумкин?

— Ким бўлмоқчисан? — деб болага савол билан мурожаат этинг. У ўз истакларини айтади. Нима учун? деб яна саволга тутинг уни. У яна ўз истак, режаларини айтади. Албатта, бу 5-6 ёшли болаларнинг ҳали шакланмаган тасаввурларидир. Лекин, ўйлаш, фарз қилишни ўрганган бола келажакда ҳам улкан нарсаларни бунёд этишга қодир бўлади, деган илмий фарзлар фанда исботланган.

КИЧКИНТОЙНИНГ КАТТА ОЛАМИГА ЙЎЛ

8 - мақола

Табиат она бизга. Ундаги барча нарсалар бола нигоҳида жуда аjoyиб, ғаройиб манзараларнинг манбаидир.

— Ана, у баланд тоғда нима бор?

— Қор бор.

— Қор нега ҳозир бизнинг кўчага, уйга ёғмайди? — дейди ёз кунлари бола. Ота-она тоғнинг баланд чўққилари ҳамиша салқин бўлишини, биринчи қор дастлаб ана шу чўққиларга тушишини, ҳатто ёз бўйи улар эримай туришини содда тилда тушунтиради. Альпинистларни у телеэкранда кўрганини эслайди ва улар ҳақида баҳс юритишни бошлайди. Нега альпинистлар тоққа чиқадилар, улар нега кўрқмайдилар? Болага альпинистларнинг довораклиги ҳақида гапириш орқали тарбияда боланинг кўрқмасликка оид тушунчаларини пайдо қилиш мумкин.

Бола дунёқарашининг тўғри шаклланиши учун табиат билан боғлиқ эртакларни сахналаштириш мумкин. Масалан, "Оқ булут ҳақида эртак".

Бири бор экан, бири йўқ экан, осмону фалакда икки оқ булутлар бўлган экан. Уларнинг бири она, бириси эса боласи экан. Она-бола кўм-кўк

осмонда мазза қилиб сузиб юришар, атрофни кузатиб хурсанд бўлишар экан. Чунки ҳаммаёқ чиройли, ям-яшил экан-да. Бир куни боласи она-сига:

— Ойижон, пастга қаранг, олов, олов! — дебди. Онаси қараса, бир уй лов-лов ёнаётган эмиш.

— Вой, одамларга ёрдам бериш керак, — деб-

ди она булут ва шошиб дарё томон сузиб кетибди. У сув симириб келиб, ўт ёнаётган уй устига ёмғир ёғдирибди. Ёмғир тезда жалага айланибди. Секин-аста ёмғир оловни ўчирибди. Одамлар оқ булут қилган яхшилиқни кўриб:

— Раҳмат сенга оқ булут, бизни офатдан қутқардинг, — деб миннатдорчилик билдиришибди. Шунда оқ булут:

— Болаларингизга айтинглар, энди гугурт ўйнамасинлар, хас-хашақларга ўт қўйимасин, — дебди.

— Ҳўп бўлади, оқ булут, энди улар гугурт ўйнамайдилар, — дейишибди. Она-бола оқ булутлар яна йўлларида давом этибдилар.

— Ойижон, тезроқ юринг, биз бошқа булутларга қилган ишимизни айттайлик, — дебди булут қиз. Онаси эса:

— Қизгинам, бу мақтанчоқлик бўлади. Ахир, бизнинг вазифамиз инсонларга ёрдам бериш, — дебди. Қизча оқ булут уялиб, секин сузиб кетибди.

Ҳаётда болаларга гугурт ўйнама, деб танбех беравериш жонига тегиб кетган. Шундай усуллар

Elim deganlar

ҳозир аниқ айта олмаман. Ҳарқалай тахминан 70—80 миллион сўм атрофидаги маблағ билан бино тахт бўлса керак.

Эндигина 32 ёшга кирган, 3 нафар фарзандни тарбиялаб ўстираётган саховатли юрдошимиз Зокир Ҳақбердиевнинг юқоридаги доно сўзларини тинглар эканман, халқимнинг, ўзбегимнинг тантилигига, саховатлигига, юртпарварлигига ич-ичимдан тан бердим.

— "Истиклол" болалар боғчасида айни кунда 76 нафар кичкинтой тарбияланаяпти, — дейди болалар боғчаси мудираси Жамила Негматова. — Биномиз ҳаддан ташқари эскириб қолган эди. Барака топишсин, Зокиржон бошлиқ ака-укалар 90 ўринли замонавий типдаги бино қуриб беришяпти. Жудаям хурсандимиз. Ҳаммамиз уларни бараварига алқаб турибмиз.

Бир пайтлар Япония давлатининг молиявий кудратини кўтариш учун япон оналари тақиб юрган қимматбаҳо тақинчоқларини ҳукуматга тортиқ қилишган экан. Ана шу гапни жаҳон мамлакатларининг оммавий ахборот воситалари неча-неча бор эълон қилишмади, дейсиз. Ҳўш, Қашқадарё вилоятининг Косон туманида яшовчи отахон Чорибобо Ҳақбердиев, фарзандларининг кичкинтойлар келажаги учун кўрсатаятган ушбу саховати ёзишга, керак бўлса, мақтаниб гапиришга муносиб эмасми?! Албатта, фахрланишга, ибрат олишга арзигулик иш.

Абдували ОБИДДИН,
"Ma'rifat" муҳбири

Bolangiz maktabga tayyormi?

билан уларни тарбиялаш, тартибга чақириш мумкин.

Яна шундай эртаклардан бири "Қўшиқчи чархпалак"дир. Одамлар тепаликни обод қилиш учун чархпалак ясашибди. Бу оддий чархпалак эмас, балки қўшиқ айтадиган чархпалак экан. У айланар, тепаликка сув чиқариб қувонар экан.

Айланаман, айланаман,
Қўшиқ айтиб, қувонаман.
Айланаман, айланаман,
Челакларим тўлдираман, деркан.

Ўтиб бораётган одамлар унинг олдида бироз тўхтаб, чархпалакнинг қўшиғини эшитиб:

— Ажабо, биз ҳали бундай қўшиқчи чархпалакни кўрган эмасдик, — деб уни мақтаб қўйишар экан. Чархпалак бундай мақтовлардан гурурланиб кетибди ва бир куни у сувга:

— Сиз сувлар индамай оқаверасиз, оқаверасиз, гапира олмайсизлар, — дебди. Сув эса индамай оқаверибди. Чархпалак ҳам аввалгидек айланаверибди. Кунлар ўтибди, тепалик сувдан баҳра олиб, яшнаб кетибди. Чархпалак эса ҳамон қўшиқ айтиб, одамларни хурсанд қилар экан. Бир куни у яна сувга:

— Ҳой сув, сен нега қўшиқ айтишни билмайсан, ўргатайми, — дебди. Сув энди бу кинояга чидай олмай, ариқларга бўлиниб, оқиб кетибди. Суви озайиб қолган анҳор икки дўстнинг ишига ҳайрон қолиб, қуриб қолибди. Чархпалак эса айланолмай тўхтаб қолибди. Шунда у қилган хатосини англаб, сувдан кечирим сўрабди. Яна анҳор тўлиб оқа бошлабди. Чархпалак яна айланиб, қўшиқларини давом эттирибди.

Болаларга мақтанчоқ бўлмастиклини ана шундай ўғитли эртаклар асосида синдириш лозим. Болалар дунёсида одоб-ахлоқ малакаларини ҳосил қилиш, ёшлиқдан тартиб-интизомли бўлиш, ўз-ўзини англаш, шу тариқа халқимизнинг бой урф-одатларини ўраниш каби яхши-фазилатлар таркиб топади.

Мақтаб остонасига қадам кўядиган болаларнинг иродали, сабр-тоқатли бўлишлари таълим ва тарбияда муҳим аҳамият касб этади. Улар, биз аввалги мақолаларимизда баён этган бир неча мураккаб босқичларни босиб ўтишлари зарур.

Қумри АБДУЛЛАЕВА,
педагогика фанлари доктори,
профессор

Seminar-trening

Кадрлар тайёрлашнинг миллий модели юқори даражадаги умумий касбий маданиятга эга, иқтисодий фаолликка, мустақил фикрлаш, турли муаммоларни ечиш қобилиятига эга бўлган янги авлодни шакллантириш каби мақсадларни ўзида мужасам этган. Ушбу вазифаларни ижро этишда энг биринчи галда ўқитувчининг ўзи юқори малакали, билимдон, ҳозирги давр илғор таълим технологияларини пухта ўзлаштирган, дарс ўтиш методикасини замон билан ҳамнафас олиб борадиган, келажакка ишонч билан қарайдиган бўлиши лозим.

Бунга албатта осонликча эришилмайди. Аини бу борада ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш институтида ўқитувчилар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш бўйича кўпгина ишлар амалга оширилмоқда. Чунинчи, Осиё тараққиёт банки томонидан ишлаб чиқилган республикамиз ўМКХТни ривожлантириш лойиҳаси ана шу мақсадга қаратилган. Биргина Наманган вилоятида ОТБ лойиҳаси асосида 2002 йилдан бошлаб то ҳозирги даврга қадар ўтказилаётган "Таълим самарадорлигини ошириш йўллари"

мавзусидаги семинар-тренинг ўқитувчиларимиз билими ва маҳоратларини оширибгина қолмай, замонавий таълим технологияларини мукаммал ўзлаштиришларига ҳам катта ёрдам бермоқда.

Мазкур беш кунлик семинарлар давомида муаллимлар янги таълим технология-

асосий техник, ахборот воситаларидан унумли фойдаланиш малакасини ҳосил қилмоқдалар.

Семинар-тренинг машғулотларида ОТБнинг хорижий экспортлари ҳам иштирок этдилар. Шулардан бири Том Блэк ўқитувчи ва амалиётчилар билан суҳбатлашиш жараёнида машғулотлардан

миз кундан кунга ривожланиб, иқтисодий ва сиёсий мавқеи ортиб бормоқда. Бироқ, таълим-тарбияда умумий тараққиётдан орқада қолиш сезилмоқда. Бундай вазиятдан чиқиш йўлларида бири, таълим-тарбия жараёнида қабул қилинган давлат таълим стандартлари асосида технологияларни жорий

ўзгаришлар, янгилашлар таълим тизимига, хусусан ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимига ҳам янгича ёндашишни талаб этмоқда. Шундай экан, ўрта махсус, касб-хунар таълими стандартларини ишлаб чиқмасдан туриб, жаҳон бозорига маҳсулот ишлаб чиқарадиган, касбий моҳирлик даражаси юқори, рақобатбардош мутахассисларни тайёрлашнинг имкони йўқ. Семинар-тренинг машғулотлари давомида иштирокчиларга, таълим муассасаларида фаолият кўрсатувчи амалиётчи-усталарга ана шу ва бошқа кўпгина долзарб масалалар хусусида атрофлича маълумотлар берилди. Шунингдек, таълим жараёнининг мақсади ва ўМКХТ стандартлаштириш тизими ҳақида кўпгина ахборотлар олдилар. Тармоқ таълим стандартлари, ўқув режа ва дастурларини ишлаб чиқиш методикаси ҳамда уларни эксперт баҳолаш методларини ўргандилар.

Ўргатувчи ва ўрганувчи бир-бирини яхши тушунган жойда тараққиёт юз беради. 40 соатлик модулга асосланган ушбу семинар-тренинглар якунида иштирокчиларга хорижлик мутахассислар томонидан сертификатлар топширилди.

Х.МИРЗААБДУЛЛАЕВ,
ЎМКХТРИ илмий ходими

ЛОЙИҲА АСОСИДА ЎҚИШЛАР САМАРА БЕРМОҚДА

ларининг мазмун-моҳиятини чуқур англамоқдалар, шу билан бирга таълим жараёни мақсадини тўғри аниқлаш малакасига эга бўлмоқдалар. Асосий ўқитиш моделлари, услублари ва шаклларини танлаш ва улардан оқилона фойдаланиш малакасини эгалламоқдалар. Шунингдек, анъанавий ва ноанъанавий ўқитиш услубларининг афзалликлари ва камчиликларини ўзлаштирмоқдалар. Таълим жараёнининг технологияларини харитаси ва дарс ишланмасини тайёрлаш, таълимнинг

қониқиш ҳосил қилганлигини, иштирокчиларнинг семинар-тренинг мақсадларини тўғри англаган ҳолда дарсларга фаоллик ва зийраклик билан қатнашаётганлигини алоҳида таъкидлади.

Бугунги кунда таълим тизимида фаолият олиб бораётган мутахассислар олдидаги долзарб вазифалардан бири ёшларга билим беришнинг интенсив самарадорлигини ошириш учун энг илғор педагогик технологияларни таълим жараёнига татбиқ этишдан иборат. Жамияти-

етишдан иборат. Аини шу масалалар Осиё тараққиёт банки лойиҳаси доирасидаги семинар-тренингларнинг учинчи босқичига, яъни "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури фалсафаси ва Давлат таълим стандартларини ўрганиш" мавзусига бағишланди.

Таълимни стандартлаштириш — бугунги кунда касб-хунар таълими тизимида олиб борилаётган ислохотлар жараёнидаги энг муҳим тамойиллардан бири. Жамиятда содир бўлаётган туб

Бозор иқтисодиёти шароитида солиқларга мамлакат ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг асосий омилларидан бири сифатида қаралади. Солиқлар аҳамиятини уларнинг давлат бюджети даромадларини шакллантиришдаги ҳиссасидан келиб чиқиб изоҳлаш мумкин.

Республикамиз солиқ қонунчилигига мувофиқ, жисмоний шахслар даромад, мол-мулк, ер транспорт воситаларига бензин, дизель ёнилғиси ва газ ишлатганлик учун солиқ тўлайди-

уларга берилган имтиёзлар алоҳида аҳамиятга эга. Лекин бугунги кунда кўпгина фуқароларимиз тўлайдиган солиқлари бўйича қандай имтиёзларга эга эканликларини билишмайди. Бу айниқса, улардан ундириладиган мол-мулк ва ер солиғига тегишлидир. Сабоби, фуқаролардан ундириладиган бошқа солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби махсус профессионал ходимлар зиммасига юкланган. Масалан, улар-

жисмоний шахсларга нисбатан имтиёз ҳуқуқи биргаликда хўжалик юридадиган бутун оилага татбиқ этилади. Демак, жисмоний шахсларнинг мол-мулк ва ер солиғи бўйича имтиёзлар таркиби шундан далолат бермоқдаки, бунда унинг муайян ижтимоий гуруҳга мансублиги, машғулотнинг алоҳида тури ёки унинг алоҳида хизматла-

СОЛИҚ ТУРЛАРИДАН ХАБАРДОРМИСИЗ?

ри тамойили асос қилиб олинган. Бугунги кунда фуқароларни, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланганда, уларга мамлакатимиз солиқ қонунчилигида қандай имтиёзлар мавжудлиги қизиқтиради.

Маълумки, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи жисмоний шахслардан олинган солиқ миқдори Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан тадбиркорлик фаолияти турига қараб, энг кам иш ҳақига нисбатан белгиланган.

Эътибор БОЗОРОВА,
Тошкент молия институтининг III-курс талабаси

ДОСҲАТОН КУЙЛАДАН ХАЛҚИМ

Ўзбек халқ оғзаки ижоди бой ва узоқ тарихга эга. У тарих ва этнография билан мустақам боғланган бўлиб, маданиятимизнинг қадим намуналари сифатида қадрланади. Ўзбек халқ бадий ижодида кенг урин эгалланган жанр — достон бўлиб, уни санъат асарлари сифатида чуқур урган зарур. Чунки, бу билан халқ оғзаки ижодининг гоёвий мазмунини ҳамда халқ ижодидан ҳар бир жанр ва турларнинг узига хос хусусияти очиб берилса, яна бир томондан достончиларнинг ижодчилик ва ижрочиликдаги маҳоратлари, халқчиллик сингари кўпгина гоёларини ёритишга замин яратилади.

Асрлар давомида ижодкор ва ижрочилар инсоннинг руҳий юксалишига хизмат қилиш, уларнинг маънавий эҳтиёжини қондириш учун интиладилар.

Натижада улар ижтимоий ҳаётни, кўпчилик қизиққан мавзулар ҳақида асрлар оша наслдан-наслга ўтиб келатган бадий хазинадан фойдаланиб, турмуш воқеаларини куйлайдилар.

Бундай ижрочилар турмушга бениҳоя яқин булганликлари учун ҳам меҳнаткаш халқ кунглидагини ифодалайдилар. Чунки ҳаётни чуқур билган достончилар ҳамма вақт одамларнинг кайфиятини ҳисобга олган ҳолда иш курганлар. Бу хусусият, айниқса, Фозил Йулдош ўғли, Эргаш Жуманбулбул ўғли, Ислон шоир, Пулкан, Бекмурод Жумабой ўғли ва бошқаларда кучли булган.

Достонларда асосан

Meros

халқнинг урф-одати, дустлиги ва қаҳрамонлиги ифодаланади. Уларда бутун мавжудот инсониятнинг улгайиши, яшаши, хуллас ҳаёти учун яратилган ва шуларнинг ҳаммаси унга хизмат қилиши, бўйсунуши керак, деган гоё сингдирилган.

Бу билан инсон жамиятда тутган урнини билиши ва у узини табиатнинг ҳақиқий эгаси деб ҳис этиши лозимлиги куйланади.

Маданиятнинг ҳақиқий ижодкори

халқнинг узи бўлиб, унинг юзага келишида сон-саноксиз наслларнинг меҳнати, тажрибаси асос булган. Шу туфайли достонларда ҳаётнинг ҳақиқат узифодасини топган.

"Алпомиш", "Кунтуғмиш", "Равшан" достонларининг узига хослиги уларда халқнинг узоқ ўтмиш ҳаётида руй берган воқеалар уз аксини тула топа олганлигидир. Бу достонлар асрлар давомида авлоддан-авлодга мерос бўлиб қолганлиги туфайли бундан куйлаган ҳар бир шоир давр шароитига хос ҳолатларни унга сингдиришга ҳаракат қилган. Достонларнинг мазмунан бойиб боришига маълум даражада уз ҳиссасини қўшган. Шу боис маълум халққа хос булган анъанавий хусусиятлар уларда узифодасини топган.

Хуллас, достонлар инсон маънавий бойлигини юксалтирувчи, уларни меҳнатга садоқат муҳаббатга, халқпарварликка, адолатга ундовчи манбадир.

Клара БОЙМУХАМЕДОВА,
ТДЮ катта ўқитувчиси

Кейинги йилларда мустақил диёримизда кимё, қурилиш материаллари ва металлургия саноатида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар миқдорини ошириш ва уларнинг сифатини жаҳон андозалари даражасига етказишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу соҳалар бўйича мутахассисларни тайёрлашда технология, илмий-техника, экология ва иқтисодиёт масалалари алоҳида ўрин тутади. Ишлаб чиқарилаётган материал ва буюмларнинг сифати, асосан, шу жараён ҳамда омилларнинг тақомил-

стратура талабаларининг 1-илмий конференциясида институт магистрантларининг 4 нафари 1- ва 2-ўринларга муносиб деб топилган ҳам бунга яққол мисол бўлади. 1-ўрин соҳибалари Н.Муллабоева ва А.Амировалар ўз маърузаларини инглиз ва немис тилларида ҳам баён қилишди. Июль ойида институт магистратурасини битирган ёшларга диплом топшириш тантаналари ўтказилганди. Хозирда улар олган билимларини кенг миқёсда республикамизнинг турли ташкilot ва корхоналарида

боғлаган. Фойдали қазилмаларга бўлган эҳтиёж кундан-кунга ошиб бормоқда. Металлургия саноатида ишлатилаётган тонналаб чиқиндилар қайта ишланмаслиги оқибатида атроф-муҳитга ҳам, иқтисодиётимизга ҳам зарар етказмоқда. Келажакда четдан келтираётган технологияларнинг ўрнини боса оладиган, рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун ўз технологияларимизга эга бўлишимиз лозим».

М.Бахромова эса профессор П.Турсунхўжаев бошчилигида «Дон

жада бўлади»,— дея хулоса чиқаради у ўз илмий ишида.

Институтда ёш тадқиқотчилар, профессор ўқитувчилар, илмий ходимларнинг изланиш натижаларини ўз ичига олган «ТКТИ-2002», «ТКТИ-2003» каби тўпламлар нашрдан чиқарилди. Мазкур китоб янги инфор-мацион технологиялар яратиш, ноорганик ва органик моддаларнинг ишлаб чиқариш технологияси, атроф-муҳит ҳимояси, менежмент ва маркетинг соҳаларининг назарий ва амалий муаммоларига бағишланган. Тўпладан рус ва инглиз тилларидаги илмий мақолаларнинг ўрин олгани яна ҳам аҳамиятлидир.

Институт ректорати, ўқув бўлими янги 2003-2004 ўқув йилида магис-

Milliy dastur-amalda

Мазкур даргоҳга 2002-2003 ўқув йилида 22 та мутахассислик бўйича 111 нафар магистрант қабул қилинди. Жорий йилда эса минерал ўғитлар кимёвий технологияси, электр кимёвий ишлаб чиқариш, атроф-муҳит муҳофазаси каби 28 та мутахассисликка магистрантлар қабул қилинмоқда. Шўртан газ кимё-саноат мажмуасида фаолият юритаётган мутахассислар ҳам ўз малака ва кўникмаларини ошириш мақсадида олий даргоҳнинг магистратура босқичида таҳсил олишга қарор қилаётганлари қувончли ҳолдир. Келажакда ушбу мажмуада институт филиалини ташкил этиш ҳам режалаштирилган.

Магистратура бўйича қабул ҳайъати раиси ўринбосари З.Тожиқжаев ўқитиш моддий-техник жиҳатдан

ИЛМИЙ САЛОҲИЯТГА

У магистрлик
диссертацияларида
кўринади

КЎШИЛАЁТГАН УЛУШ

лашувига боғлиқ. Корхоналар, тараққиёти учун олий маълумотли, юқори малакали мутахассислар лозим.

Мамлакатимизда кимё ва озиқ-овқат саноати учун мутахассислар тайёрлаб бераётган даргоҳлар сирасига Тошкент кимё-технология институтини киритишимиз мумкин. Мазкур институтга «Совпластитал», «Ўзқурилишматериал», «Ўзкимёсаноат», «Ўзбекнефтогаз», «Ўзметсабазавот» каби йирик акциядорлик жамиятлари ҳомийлик қилмоқда. Улар институт билан мустаҳкам алоқалар ўрнатган. Олий даргоҳда магистрлар тайёрлаш сифатини оширишга жиддий масала сифатида қаралмоқда. Энг муҳими, 28 та мутахассислик бўйича давлат таълим стандартлари яратилди, магистратурага оид фанларнинг намунавий ва ишчи дастурлари ишлаб чиқилиб, ўқув жараёнига татбиқ этилди. Республика маги-

а м а л и й ж и х а т д а н кўллашга ки-ришганлар. Айримлари эса илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш мақсадида институтда иш бошлашди. Магистрлардан бири А.Абдусаломов ўз тадқиқотлари ҳақида шундай дейди: — «Институтда қолиб «Экстракцион жараёнлар генетикаси» мавзусидаги илмий ишимни давом эттирмоқдаман. Мен фаолият юритаётган «Камёб ва нодир металллар технологияси» кафедраси жамоаси Фан ва технологиялар маркази томонидан эълон қилинган танловда ғолиб чиқиб, грантни кўлга киритди. Кафедра ватанимиз худудидаги барча олтин конлари, уларни саралаш, бойитишга масъул корхоналар билан ўқув ва илмий соҳаларда ҳамкорлик қилиб келмоқда. Шу жумладан Олмалиқ ва Навоий тоғ-кон металлургия комбинатлари, уларга қарашли ишлаб чиқариш шахобчалари билан мустаҳкам алоқа

таркибидаги минерал моддалар ва уларнинг аҳамияти» мавзусидаги илмий иш муаллифидир. У донларни саралаш ускуналарининг керакли жойда ишлатилиши, тозаланиш даражаси юқори бўлишининг муҳим омилни ҳисобланишини исботлади.

Магистрант А.Аноркулов ҳам профессор М.Ибрагимов раҳбарлигида «Хом-ашё йўқолишини ташкил этувчи омилларни илмий асосда ўрганиш ва уларни камайитириш чораларини ишлаб чиқиш» мавзусида илмий иш ҳимоя қилди. «Хом ашё йўқолишини ташкил этувчи омилларнинг миқдорини ишлаб чиқаришда ўлчаш жуда қийин. Анча йиллар муқаддам ишлатилган тарозиларда тортиш орасидаги ноаниқлик бир мунча кўпроқ фарқ қиларди. Ҳақиқий табиий йўқолиш миқдори эса ҳар бир корхона жойлашган минтақасига, шароитига, қайта ишлашга келатган чигитларнинг навига, ускуналарининг ҳолатига қараб ҳар хил дара-

тратурага кўпроқ иқтидорли бакалаврларни қабул қилишга эътибор қаратди. Магистратура талабалари йил давомида олган билимларини Республика фанлар академияси, Вазирлик ва ташкilotларга қарашли илмий тадқиқот институтларида, саноат корхоналарида ҳамда институтнинг илмий текшириш лаборатория ва гуруҳларида амалиётда кўллайдилар. Хозирда етук мутахассис сифатида иш бошлаган магистрлар олган билим ва кўникмаларини амалиётда мустаҳкамлаб, ўз фикр ва таклифлари билан чиқмоқдалар.

Институтга тўлов-контракт асосида қабул қилинган талабалар бу ҳақда қайғуришларига кўп ҳам хожат йўқ. Чунки бу муammo институт билан ташкilot ва корхоналар ўртасида тuzилган шартномаларга асосан ҳал қилинади. Натихада талабалар иш қидирмаганидек, ташкilot ва корхоналарда ҳам мутахассислар етарли бўлади.

яхшиланганлиги боис, даъвогарлар сони ошганлиги, шунга монанд қабул қилинувчилар 126 нафарга етказилганлиги тўғрисида ахборот берди.

Топширувчиларнинг фикрлари ҳам ўзига хос: «Мен магистратура босқичининг «Касб-хунар фанларини ўқитиш методикаси» йўналишига ҳужжат топширдим. Асосий мақсадим юқори даражали таълим олиш ва касб-хунар коллежларидаги ўқувчиларга буни етказишдан иборат»,— дейди бакалавр Улуғбек Тогаев.

Дарҳақиқат, магистратура таълимини эгаллашга ҳар қандай бакалавр ҳам даъвогарлик қила олмаслиги тайин. Шунга умид қилиш керакки, Тошкент кимё-технология институтидан ўқиётган ва янгидан қабул қилинган магистрантлар келгусида мамлакатимиз тараққиётига ўз соҳалари бўйича муносиб улш қўшадилар.

Азиз НОРКУЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири

Китоб ҳар қандай билимнинг жони ва юраги, ҳар қандай фаннинг ибтидосидир.

Стефан ЦВЕЙГ

Қадим-қадимдан маълумки, халқимиз қонида илмга ташналик, китобга меҳр-муҳаббат туйғуси жўш уради. Балки шу сабабдандир, аждоқларимиз ўта даражада зеҳнли, қобилиятли инсонлар, олим ўфзаллар бўлиб етишган.

Ҳа! Инсонни чин маънода инсон қилиб тарбияловчи мураббий бу — китоб. Китобдан инсон ўзи учун зарур бўлган барча йўл-йўриқларни, сир-саноатларни, энг олижаноб фазилатларни, туйғуларни ўрганади ва ўзида мужассам этишга интилади.

Мен китобни «маънавият чашмаси» деб атайман. Чунки, чашма, яъни булоқ суви шундай зилол, шифобахш бўладики, ундан қониб ичган киши кўнгли покиза туйғулар билан ҳамоҳанг бўлиб, дарди барҳам топади. Китоб ҳам шундай. У — инсонларга тўғри йўл кўрсатувчи машғал.

МАСЛАХАТЧИ, ДОЖУШМАҲД, ДИЛТОҶИМИЗ

Маърифат бўстонида гул, поёндоз,
Маънавият осмонида нарвондир соз,
Тариқат аъмолига хос сарафроз,
Ул китобдир, ул китобдир, ул китоб.

Ҳаётда бир беминнат ҳамроҳимиз,
Ҳар соҳадан этгувчи огоҳимиз.
Маслаҳатчи, донишманд, дилгоҳимиз,
Ул китобдир, ул китобдир, ул китоб.

Ҳа! Китоб — бизнинг энг яқин дўстимиз, сирдошимиз. Биз яқин кишиларимиз — ота-онамиз, ёру биродарларимизга айтолмаган, сўрай олмаган гапларимиз, саволларимиз жавобини мана шу дўстимиз — китобдан топамиз.

Азиз замондош! Агар сиз шундай мушкул аҳволда қолсангиз, ҳеч иккиланмай китобга мурожаат этинг. Китобдан излаганингизни топасиз. Асар, шеър, ҳадислардан олам-олам озуқа олсангиз, қаҳрамонлар тақдирини, улар тутган йўл қанчалик тўғри, нотўғри эканлигини англаш баробарида сизда ижобий ҳислатлар янада кўпроқ шаклланиб боради. Атрофдагиларга меҳрибон, хушмуомала, беғубор қалб эгасига айланасиз. Ҳар бир яратилган асар агар у ҳақиқий, тўлақон-

Ta'kid

ли асар бўлса, албатта ўз ўқувчисини, китобхонини топади. Бундай асарлар умрбоқий бўлади.

Қадрдон китобхон, айтинг-чи, бугун қандай китоб мутолаа этдингиз? Индамайсиз... Ёки яна ўша аввал ўқиган 2-3 китобни тилга олсангиз.

Нега бугун ёшлар кўпроқ тайёр нарсани кўриб «ҳазм қилиш»га ўрганиб қолмоқда. Айрим ёшлар бадий асарни ўқиб, тўғри йўл танлашни, хулосалашни, мантиқий фикрлашни биламайди. Ахир бугунги кун ёшлардан эркин фикрли, ўз сўзини дадил ҳимоя қила оладиган бўлишни талаб этмоқда.

Машҳур файласуф Дени Дидро «Одамлар ўқишдан тўхташи билан фикрлашдан ҳам тўхтайдилар» деганда нечоғлик ҳақ эди.

Кимки ўқишдан тўхтаса, у замондан ортда қолади, билимсизликка дучор бўлади. Бу эса таназзулга олиб келади.

Лолаxon ИМИНЧАЕВА,
Қува туманидаги

**ДАСТЛАБКИ
ҚАДАМЛАР**

Ўшанда етмиш тўққизинчи йилнинг ёз ойлари эди. Иброҳим Содиқовнинг бир гуруҳ шогирдлари олий ўқув юртини тугатиб, катта ҳаётга йўлланма олишганди. Шулардан бири М.Хафизовни Тошкент политехника институтининг Наманган филиалига ишга таклиф этишади. Мухтор олий билим даргоҳида уч йил меҳнат қиладди. Лекин, кўнгли тўлмасди. Унинг мақсади болалар билан ишлаш, улардан таниқли спортчилар етиштириш эди. Шу мақсадда 1981 йили Косонсой педагогика билим юртига ишга ўтди. Ўн икки йил давомида билим юртида ёшларга жисмоний тарбия фанидан дарс бериб, уларнинг меҳрини, ҳурматини қозонди.

Тўқсон учинчи йилдан бошлаб тажрибали мураббий Мухтор Хафизов Косонсой туманидаги 33-ўрта умумтаълим мактабига жисмоний тарбия ўқитувчиси бўлиб ишга киради. У дарслар билан бир вақтда оддинига баскетбол, кейинчалик қизлар футбол секцияларини ҳам ташкил этди. 2000 йилдан бошлаб эса, мактаб директори Нўмонжон Қосимовнинг таклифи билан спортнинг

қўл тўпи тури бўйича махсус синф ташкил этди. Мураббийнинг самарали меҳнатларими, қизларнинг гандболга ўта қизиқишлариданми, ҳар қалай 33-мактаб жамоаси Косонсой тумани чемпиони номини қўлга киритиб, вилоятда фахрли иккинчи ўринни эгаллади. Бу атиги тўрт ойлик меҳнатлар самараси эди. Ўшандаёқ мураббий М.Хафизов қизлар жамоаси билан республика миқёсидаги мусобақаларда иштирок этишни мақсад қилиб қўйганди.

2002 йилда 8-9-синф ўқувчиларидан ташкил топган мактаб терма жамоасининг маш-

Bolalar sporti

"Умид ниҳоллари" спорт ўйинларининг ўтган йили Фарғонада ўтказилган финал босқичида косонсойлик қизлар Сурхондарё, Фарғона, Жиззах вилоятлари терма жамоалари билан 2-саралаш гуруҳига тушди. Сурхондарёликлар билан ўтказилган биринчи ўйинда 15:15 ҳисобида дурангга эришилди. Фарғоналиклар билан бўлган ўйинда эса имконият бой берилди. Аммо Жиззах вилояти терма жамоасини енган ко-

**КОСОНСОЙДА ШУНДАЙ
ҚИЗЛАР БОР**

Ёшларнинг баркамол бўлиб вояга етишларида жисмоний тарбия ва спорт муҳим воситадир. Бу борада Наманган вилоятининг Косонсой туманидаги 33-ўрта умумтаълим мактабида катта ижобий ишлар қилинмоқда. Қуйида шу мактабнинг эришган ютуқлари ҳақида ҳикоя қиламиз.

футлотлари янада кучайтирилади. Мақсад, "Умид ниҳоллари" спорт ўйинларининг республика босқичида вилоят шаънини муносиб ҳимоя қилиш эди.

сонсойлик қизлар Андижон ва Навоий вилоятлари вакилларидан устун келди.

**ВАЗИФА КЕЛАСИ
ЙИЛИ УДДАЛАНДИ**

Бугун "Умид ниҳоллари" спорт ўйинларининг аҳамияти жуда катта. Жорий йилнинг май ойида Хоразмда бўлиб ўтган финал босқичида ҳам 33-мактаб қизлари республика миқёсида кашф қилинди. Март ойининг ўрталарида Тошкентда 1985-1986 йилларда тузилган қизлар ўртасида бўлиб ўтган мамлакат чемпионатида бу жамоа ҳам қатнашиб, фахрли учинчи ўринни эгаллаганди. Шундан сўнг мураббийлар кенгаши қўл тўпи усталарининг "Умид ниҳоллари" спорт ўйинлари республика босқичида бу жамоанинг муваффақиятли

қатнаша олишларига ишонч билдирди.

Спорт ўйинлари дастуридаги қўл тўпи мусобақаларининг 1-саралаш гуруҳида бу жамоа аввал қашқадарёлик тенгдошларини енгиб, Тошкент шаҳри терма жамоасига ютқазиб қўйишди. Гуруҳда иккинчи ўринни эгаллаб, чорак финалга чиқишди. Унда фарғоналик рақибларини 21:10 ҳисобида мағлубиятга учратишди. Ярим финалда эса, Тошкент шаҳри вакиллари билан бўлган иккинчи учрашувда ютқазиб, учинчи ўрин учун сирдарёликлар билан ўтказилган ўйинда 16:15 ҳисобида ютуққа эришдилар. Шундай қилиб, косонсойлик қизлар спорт ўйинларининг бронза медалини қўлга киритишди.

**ЮТУҚЛАР СИРИ
НИМАДА?**

"Машқда қанчалик қийин бўлса жанг шунчалик осон кечади" деб бежизга айтилмаган. М.Хафизов ҳам ана шу шиорга қатъий амал қилди. Энг аввало қизларнинг ўқишига эътибор берилади ва фанлардан "3" баҳо олган ўқувчи машғулотларга мутлақо қўйилмади.

Яна шуниси ҳам эътиборлики, ўқув йили якунланиб, ўқувчилар таътилга чиққани билан машғулотлар йил — ўн икки ой тўхтатилмайди. Ўтган йилнинг августида фақатгина ўн кун дам олиш учун фурсат берилганди. Бу йил сал бошқачароқ. Тожикистоннинг Хўжанд шаҳрида Марказий Осиё давлатларининг халқаро оромгоҳига мамлакатимиздан 15 нафар ёшлар таклиф этилган. Унда ҳам косонсойлик қизлар дам олиб, машғулотларни такомиллаштиришади. Август ойининг охирида Косонсойдаги оромгоҳга Тошкент вилояти терма жамоаси ўқув-машғулоти йиғини ўтказгани келади. Пойтахт вилояти спортчилари билан бирга 16 нафар 33-мактаб ўқувчилари ҳам машғулотларда иштирок этадилар.

Олимжон ХОНАЗАРОВ
Хотам МАМАДАЛИЕВ
олган суратлар.

**ШИЖОАТЛИ
ЁШ СПОРТЧИ**

Бугун ёшларни спортга жалб қилиш учун кенг шароит яратилмоқда. Спорт билан ким мунтазам шуғулланса ҳар томонлама бакуват бўлиши аниқ. Шунинг учун бўлса керак, бизнинг қахрамонимиз Шавкат Эркинов ҳам Тошкент вилоятининг Ҳасанбой ҳудудида яшаса-да, у Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг бокс спорт клубига қатнашмоқда. У устози Арзи Тошевдан бокс сирларини ўрганмоқда. Бунинг энг эътиборли томони шундаки, Шавкатга ҳамма дўстлари ҳавас билан қарайди, у ҳам ўз навбатида ўртоқларига бокс сирларини очмоқда.

Биз эса Шавкатжонга чарм қўлқоп устаси бўлиб етишишини тилаб қоламиз.

ХАЛҚАРО ТУРНИР

Яқинда Наманган шаҳрида бокс бўйича вилоят ҳокими соврини учун халқаро турнир бўлиб ўтди. Унда Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ҳамда барча вилоятлардан 200 нафар спорт усталари қатнашди. Бундан ташқари Ҳиндистон, Малайзия, Сурия давлатларидан ҳам боксчилар иштирок этишди. Кескин, мурасасиз кечган баҳсларда ўз вази тоифаларида фарғоналик Отабек Мамажонов, ҳиндистонлик Амит Кумар, жаззахлик Абдуғаффор Умаров, кўқонлик Улуғбек Бўрибоев, пойтахт вилоятидан Жўрабек Набиев, бухоролик Ражаб Раҳматов, наманганлик Нодир Фуломов, пойтахтлик Жасур Матчоновлар голиб деб топилди.

Голиб спортчиларга совринлар ҳамда эсдалик совғалари топширилди.

**МУСОБАҚАГА СТАРТ
БЕРИЛДИ**

ЖАР спорт мажмуида кикбоксинг бўйича Осиё очик чемпионатига старт берилди. Бу турнирда қитъамизнинг 10 дан ортик давлатларидан юзлаб спортчилар голиблик учун кураш олиб боради.

Турнирда 18 ва ундан катта ёшдаги кикбоксинг усталари 13 вази тоифалари бўйича қитъа чемпионлиги учун ўзаро беллашмоқдалар.

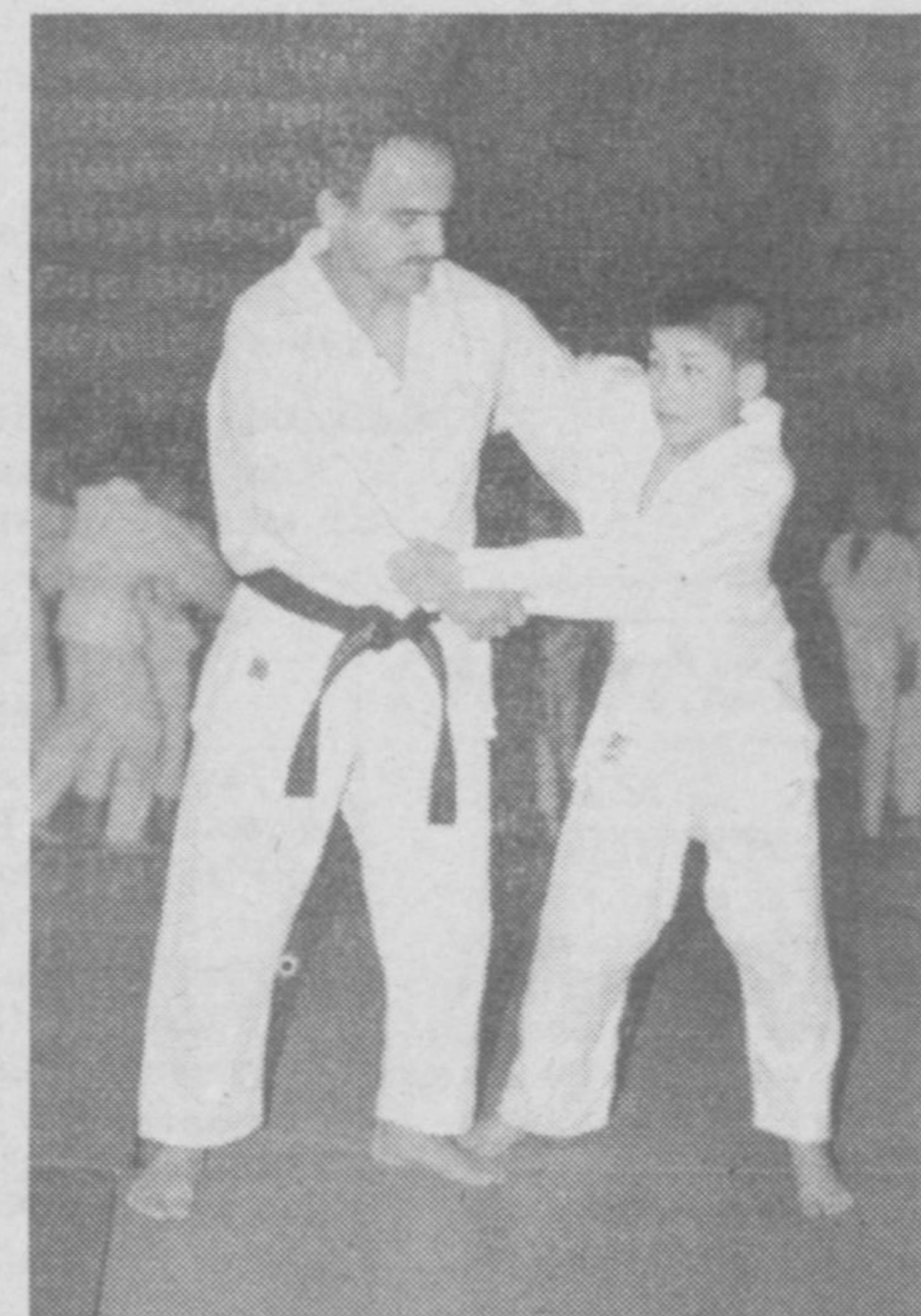
**"ФУТБОЛИМИЗ
КЕЛАЖАГИ"**

Республика "Маҳалла" жамғармаси, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Давлат жисмоний тарбия ва спорт кўмитаси ҳамкорлигида болалар, ўсмирлар ўртасида "Футболимиз келажаги" турнирининг ўтаётганидан хабарингиз бор. Ҳозирда турнирнинг вилоят, туман босқичлари қизгин паллага кирди. Айниқса, пойтахтимизда 13—14 ёшли ўсмирлар ўртасида давом этаётган "Футболимиз келажаги"нинг гуруҳ баҳслари мухлисларда катта қизиқиш уйғотмоқда. Охириги баҳсларда Акмал Икромов ва Шайхонтоҳур тумани вакиллари 1:4, Яккасарой ва Собир Раҳимов тумани 1:3, Ҳамза тумани ва Юнусобод тумани 1:1, Мирзо Улуғбек ва Миробод тумани 1:1 ҳисоблари қайд қилинди.

КАШФИЁТ

Бугун спортнинг ҳар қандай тури бўйича жаҳон ареналарига чиққан ёш спортчиларни топиш мумкин. Бунга биргина мисол қилиб Суннат

Азимовни ҳам айтиш мумкин. Суннат шу йилнинг апрель ойида Санкт-Петербурзнинг 300 йиллигига бағишлаб ўтказилган 8-болалар дзюдо халқаро фестивалида қатнашиб, бронза медалини қўлга киритганди. Суннатнинг бу ютуқни қўлга киритишида унинг устози Фарҳод Агаевнинг хизматлари ҳам каттадир.

Одам билан содир бўлиши мумкин бўлган энг ёмон нарса — бу ўзининг саломида китоб-севавларни тўплайдиган ва ҳар бир адабиёт ишқибозига икки-тадан булочка ва чой узатиладиган адабий кечаларни ўтказадиган китобхоннинг қўлига тушиб қолишдир. Мен, албатта Герзанонова хонимнинг адабий кечасига бормаслигим ҳам мумкин эди, аммо мени у ерга бир дўстим таклиф қилди, чунки дўстимга мен бир вақтлар форс шоири Хофизнинг одамнинг терисидан муқоваланган шеърини тўпламлари бор деб мақтаниб қўйгандим. Бадиий кечаларнинг бошловчиси Герзанонова хонимнинг камина билан танишиш истаги туғилишига шу нарса кифоя бўлди. Унинг саломида мен 12 нафар ёқимли одамларни кўриб турардим. Менга бутун жаҳон адабиёти қараб тургандек туюларди. Мени жуда хушмуомалалик билан кутиб олишди, — Хофиз шеърларининг одам терисидан муқоваланган тўпламининг бахтли эгаси, шундан ҳам кўриниб турибдики, тўртта булочка олиш ҳам мумкин эди. Мен ўзимнинг ликопахамга ён қўшимга, кўзойнак таққан кизга бир дона ҳам қолдирмай тўртта булочка олдим. Бу ишим уни жуда хафа қилди ва у Гётенинг "Қариндошлик танлови" номли асари ҳақида гап очди. Менинг рўпарамда ўтирган киши — қандайдир адабиёт тарихчиси — менга савол билан мурожаат қилди: — Илтимос, айтингчи, сиз Гётенинг барча асарларини биласизми? — Ипидан игнасиғача, — гердаиб жавоб бердим мен. — У ипли сариқ штиблетлар ва жигарранг фетр шляпа кийиб юрар, озик-овқат магазинлари-

да солиқ йиғувчи бўлиб ишлар ва Карлитская кўчасида яшар эди. Китобхонлар менга гамгин ва шикоятмуз қарашди. Уй эгаси умумий ноқулайликни яшириш учун мендан сўради: — Сиз адабиёт билан кўп шуғулланасизми? — Хоним, мен ўз вақтида жуда кўп ўқиганман. Мен "Уч мушкетёрлар", "Севги ниқоби", "Баскервиллар ити" ва бошқа романларни ўқиб чиққанман. Кўшнларим мен учун "Сиёсат"га беллетристик иловаларни сақлаб қўярдилар ва мен бир хафта ичидан доим олтита иловани ўқиб

ранги ўчиб кетди. Бир бўйи узун одам, ўткир нигоҳи билан менга қараб худди қозидай қаттиқ оҳанг билан сўради: — Сизни Золя қизиқтиради-ми? — Мен у ҳақида оз биламан, — дедим мен. — Фақат эшитишимча, у Парижни қамал қилишда, Франция-Пруссия урушида ўлган экан. — Сиз Мопассанни биласизми? — деб яна ўша жаноб мендан гаши келган оҳангда сўради. — Мен унинг "Сибир ҳикоялари"ни ўқиганман. — Сиз адабиятсиз! — бўғилиб

симга лойиқ эди. Бир неча дақиқа ҳамма жимиб қолди. Менинг рўпарамда ўтирган одам, — адабиёт тарихчиси менга қонга тўлган кўзлари билан тикилиб, ироник оҳангда сўради: — Чех адабиётини жуда яхши билсангиз керак, албатта? — Уйимда "Жунглилар китоби" бор. Менимча, бунинг ўзи ҳаммасини айтиб турибди, — кескин жавоб қайтардим мен. — Ахир Киплинг инглиз-ку, — жим ўтирган бир жаноб худди йиғлаётгандек, қўллари билан юзини беркитиб деди. — Мен Киплинг ҳақида гапир-

сизми, сўзларда табиатнинг чиройи очилади ва яшнади: "Булултар ёйилиб сузади, ҳаворанг булултар сузади ва улар тоғлар, водийлар, яшил ўрмонлар узра яшил лентадай сузади?" У овозини баландлатиб, яна бир адабиётни севувчи қўшинининг елкасига таяниб давом этарди: — Д'Аннунционинг "Олов" асарини-чи? Агар сиз бу Венеция байрамининг ажойиб ва ёрқин тасвирланган асарини ва яна бир вақтнинг ўзида севги ҳақидаги кинесасини ўқиганингизда эди... У газ горелкасининг оловиға қаради, қўли билан пешонасини артди ва менинг бунга қаротанима дейишимни кута бошлади. — Мен сизни яхши тушунмадим, — дедим. — Нимага ўзи ўша д'Аннунцио байрам пайтида олов ёқди? Ва бу иш учун қанча йил беришди? — Д'Аннунцио — энг машҳур италян шоири, — тушунтириб берди менга ҳеч тинчимаётган кўзойнакли киз. — Жуда ғалати-ку! — айбсизлик билан таъкидлаб ўтдим мен. — Нимаси ғалати? — шу пайтгача ҳеч нима демаган бир жаноб бўкириб юборгандай деди. — Сиз ўзи бирон бир италян шоирини биласизми? — Албатта, Робинзон Крузо, — гурур билан жавоб бердим мен. 12 нафар китоб ишқибози ва китобсеварларнинг сочлари бир вақтнинг ўзида оқариб кетди ва ўша қариб қолган адабиёт дўстлари ва китобсеварлар мени пастки қаватнинг деразасидан ташқарига улоқтиришди.

Ярославл ГАШЕК

КИТОБСЕВАВЛАР ОРАСИДА

Hajviya

чиқардим. Мен китоб ўқишни жуда яхши кўрар эдим. Графиня Леонанинг, унинг учун ўз отасини, рашкдан куёвини отиб ўлдирган отасини ўлдирган пакана Рихардга турмушга чиқадими йўқми, шуни билиш учун интизорлик билан кутганман. Ҳа, китоб ҳақиқий мўъжизаларни яратади. Охири дамларда мен "Мессин йигити"ни ўқирдим. 19 ёшда у қароқчи бўлди. Унинг исми Лорендо эди. Ҳа, у пайтларда кўп ўқиб турар эдим. Лекин ҳозир унчалик кўп ўқимайман. Негадир қизиқмай қўйдим, — деб жавоб бердим мен. Адабиёт ишқибозларининг

деди менинг қўшим кўзойнакли киз. — "Сибир ҳикоялари" Короленко ва Шерошевскийларда бор. Мопассан эса француз. — Мен уни голланд деб ўйлаб юрарканман, — хотиржам жавоб бердим мен. — Агар француз бўлса, унда худди ўша "Сибир ҳикоялари"ни француз тилига таржима қилган экан-да. — Толстойни-чи, биласизми? — сўради уй эгаси. — Мен унинг кўмиш маросимини кинематографияда кўрган эдим. Лекин, Толстойдек кимёгар, радионинг кашфиётчиси, бунданда дабдабалироқ маро-

ганим йўқ, — хафа бўлиб унга қарши чиқдим. — Мен Тучекнинг "Жунглилар китоби" ҳақида гапирялман. Шу пайт иккитаси менга ата-йин эшиттириб ҳайвон деб пичирлашди. Сочи узун, юзлари оқарган бир йигит қўллари қисиб, менга шундай сўзлар билан мулойимгина мурожаат қилди: — Сиз адабиётнинг гўзаллигини тушунмаясиз, сиз умуман услубнинг муваффақиятли яратилганлигини баҳолашга қодир эмассиз. Сизни ҳатто шеърлар ҳам руҳлантормайди. Сиз Лилиенкрондаги бир жойни била-

Шаҳноза ҚҮЛДОШЕВА таржимаси

Ko'ngil bitiklari

Хали ҳам эсимда ўша кунги ҳол, Эсимда хаёлан боққан кўзларинг. Юракнинг измидан чиқолмаган тил, Биламан сўзламоқ бўлганди шунда. Кўз сарсон, тилдир лол, кўнгил умидвор. Шунда бехосдан узалган бир қўл, Тунда осмондан чиққандек куёш. Олам ёришди, юрак уришди, ҳаяжон юзда, ҳаяжон сўзда. Меҳр ўйноқлар кўзда, кўзда нетай, Буларнинг бари кечар хаёлий тушда.

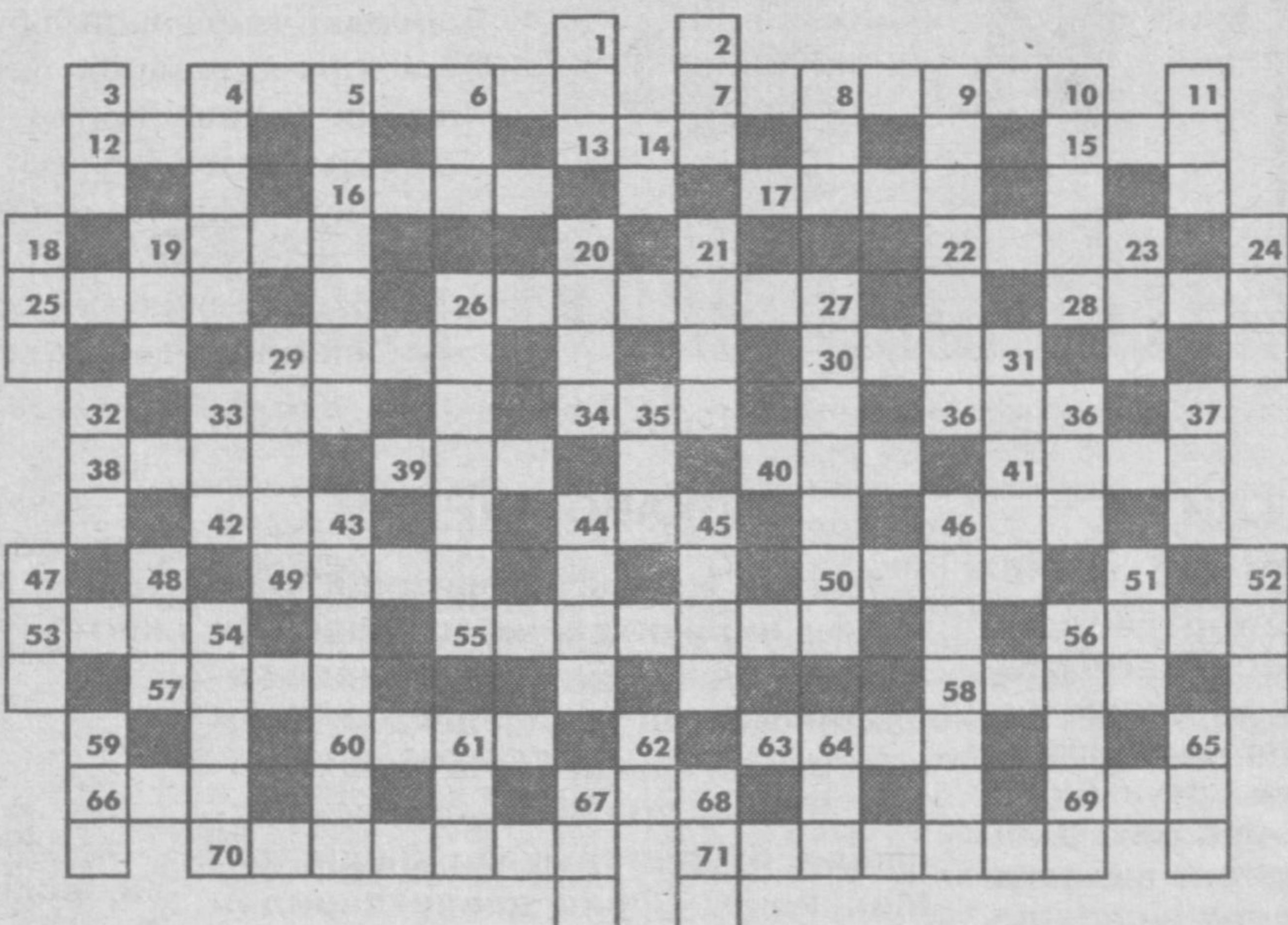
ЎЗИМ БҮЛАЙ

Ватан! Чаману гулзорининг булбули ўзим бўлай, Муқаддас тупроғининг бир гули ўзим бўлай. Бул ватан кимники деб сўраса ўзга биров, Гурур ҳиссини туйган бир сўзи ўзим бўлай. Номингни қаро қилар бўлса магар бир нокас, Бошига бало бўлиб ёққан қор-дўли ўзим бўлай.

Мархабо ХОЛБОЗОРОВА, Камаши туманидаги 62-мактаб ўқитувчиси

«АДМИРАЛ» КРОССВОРДИ

ЭНИГА: 4. Ёшлар ижтимоий ҳаракати. 7. Шоли оқлайдиган қурилма. 12. Кийик. 13. Ички қалъа. 15. Амударёнинг юнон манбаларидаги номи. 16. Тўқимачилик ашёси. 17. Толе, бахт. 19. Илоҳий китоб туширилган пайгамбарлардан бири. 22. Юксак билим эгаси. 25. Ойлик иш ҳақи. 26. Буржлардан бири. 28. Доношманд киши. 29. Озарбайжон пойтахти. 30. Хўл мева. 33. Уй ҳайвони. 34. Адир. 36. Ғалла маҳсулот. 38. Ижодкор киши. 39. Қадимги Хоразм пойтахти. 40. Азиз неъмат. 41. Ердан кейинги сайёра. 42. Узунлик ўлчови. 44. Масофа ўлчови. 46. Геометрик шакл. 49. Италия футбол клуби. 50. Юздаги тиришлар (чизиқлар). 53. Сершоҳ дарахт. 55. Океан ҳайвони. 56. Энг кичик туб сон. 57. Нерв системаси. 58. Кўзгу. 60. Араб бўлмаган халқлар. 63. Ўзи битта, кўзи мингта. 66. Санок сон. 67. Махфий нарса, асрор. 69. От, ном. 70. Зардуштийлар илоҳаси. 71. Олий ҳарбий унвон.

тури. 6. Ҳайрон, тили ожиз. 8. Жомин... 9. Газ модда. 10. Тақводор киши. 11. Таг. 14. Миср куёш худоси. 18. Ишора. 19. Ой. 20. Мақомлардан бири. 21. Косметик суюқлик. 23. Шоҳмотдаги ҳолат. 24. Тошкентнинг қадим номларидан бири. 26. Баҳорнинг шоҳ таоми. 27. Афсус. 29. Шоҳ ва шоир. 31. Насрий асар тури. 32. Мактуб, нома. 33. Асо-тир. 35. Ука, туғишган киши. 36. Эркак куш. 37. Пайгамбарлардан бири. 43. Ости тош, усти тош, ўртасида жондор бош. 44. Машғулот. 45. Адир чечаги. 46. Даволовчи мутахассис. 47. Катта ҳисса. 48. Дада (шева). 51. Туғишган киши. 52. Энг узун дарё. 54. Тутқун аёл. 56. Исо пайгамбарга туширилган китоб. 59. Ҳаё, аёллардаги гўзал хусусият. 61. Чориёрлардан бири. 62. Нота. 64. Араб ҳарфи. 65. Ҳаёт йўли. 67. Қофияли проза. 68. Ошқозон касаллиги.

БҮЙИГА: 1. Падар, буюқ зот. 2. Узум. 3. Ёгин тури. 4. Қимматбаҳо металл. 5. Тўп билан ўйналадиган спорт

Тузувчи Орифжон МАДВАЛИЕВ, Фаргона вилояти, Учкўприк туманидаги "Зиё" мактаби ўқувчиси

Ma'rifat

ТАБСИС ЭТУВЧИЛАР: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир: Ҳалим САИДОВ

Тахрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БҮРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулқар ТҮЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Кўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-726. Тиражи 19380. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 4 босма табоқ, Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-3.

Навбатчи муҳаррир: Насиба ЭРХОНОВА. Навбатчи: Муҳаммадjon ИСРОИЛОВ.

«Ma'rifat»-дан материалларни кўчириб босиш тахририят рухсати билан амалга оширилиши шарт. Тахририятга юборилган материаллар муаллифга қайтарилмайди.

© белгиси остида реклама материаллари берилади.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—133-99-15, олий таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мактабдан ташқари таълим янгиликлари бўлими —136-55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янгиликлари бўлими —136-54-23, умумий ўрта таълим янгиликлари бўлими, ўқувчиларни касбага йўналтириш ва ўрта махсус таълим янгиликлари бўлими —136-54-03, реклама ва тарғибот бўлими—136-54-69.

Баҳоси сотувда эркин нархда

Pentium IV компьютерида Лилия БИНАШЕВА ва Милоҳат ТОШОВА саҳифаллади.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмаҳонаси. Корхона манзили: «Буюқ Турон» кўчаси 41-уй

Босишга топириш вақти — 21.00. Тоширилди — 21.00